

STARÝ ZÁKON

Překlad
s výkladem

14

DVANÁCT PROROKŮ

DVANÁCT PROROKŮ

OZEÁŠ AŽ MALACHIAŠ

1968

KALICH—PRAHA

ÚVODEM

DVANÁCT PROROCKÝCH KNÍŽEK sdružených v tomto svazku tvoří nejnovější od 2. století př. Kr. nedílný celek. Nejstarší doklad toho poskytuje apokryfní spis *Ješúse Stracha ve 'Chválách otců'* (49,10). Odtud se nazývají souhrnně 'Dvanáct proroků'; v hebrejském kánonu se počítají za jednu knihu. Od Augustina se rozšířilo i označení 'Malí proroci' (*De civitate Dei* XVIII 29), na rozlišení od tří velkých proroků (*Iz Jr Ez*).

Při řazení Dvanácti rozhodovaly především ohledy chronologické. O šesti prvních (*Oz Jl Am Abd Jon Mi*) se předpokládalo, že pocházejí z doby rozmachu asyrské veleříše, tedy před zánikem severoizraelského království, další tři (*Nah Abk Sf*) z období rozkladu Asýrie a nástupu Babylónie, tedy před pádem Jeruzaléma, a poslední tři (*Ag Za Mal*) z doby po návratu ze zajetí babylónského, tj. z doby perské.

Moderní věda má k tomuto datování výhrady, zvláště pokud jde o prvních šest. Pro druhou šestici se tradiční stanovisko v podstatě přijímá; vážnější nesrovnalosti v názorech jsou jen u tzv. Druhého Zacharjáše (*Za* 9—14). — Za nejstaršího z Dvanácti proroků se pokládá Amos (pol. 8. stol.). O něco mladší je Ozajáš, který je navíc jediný prorok severoizraelského původu, jehož poselství se dochovalo písemně. Za ním následuje Micheáš kolem r. 700. Další tři z první šestice se často umísťují do doby poexilní. Stará židovská tradice však klade Jóaela a Abdijáše do 8., ne-li až 9. stol. př.Kr., což je tím spíše možné, že tu není nejmenší historické opory pro datování. U Jonáše rozhodovalo jeho poselství do Ninive, jež tedy nemohlo být zničeno (padlo r. 612), stejně jako jméno prorokovo, vyskytující se už v 2Kr 14,25. Jenže v tomto případě lze mít za prokázané, že dnešní podoba knihy Jonášovy nemůže být z doby předexilní.

Mluvívá se běžně o prorocích a toto označení se nesprávně chápe jako věštění o budoucích věcech a událostech. 'Prorocství' však je citlivé, tvůrčí

i směle aplikování zákona Mojžíšova do měnících se podmínek (sr Nu 11,25). Starozákonní proroci vždy především mluvili do konkrétních přítomných poměrů. Proto právě některá jejich slova jsou nám dnes těžko srozumitelná. Neznáme už situaci, do které byla zaměřena, zatímco tehdy stačila pouhá narážka a současníci ji rozuměli velmi dobře. Avšak u Dvanácti, přes všechnu jejich konkrétnost, nejde o snůšku historických dokumentů. Některé prorocké texty jsou dokonce upraveny přímo pro liturgické užití; všeobecně se to uznává pro knihu Jšelovu a Nahumovu, ale obdobně to platí i pro Abdijáše. Zde všude je možno mluvit spíše o liturgii nežli o proroctví.

V dnešní své podobě jsou všechny knihy sbírky Dvanácti už literárním zpracováním někdejších prorockých slov. Je třeba rozlišovat mezi dobou prorokova vystoupení a dobou sepsání jeho zvěsti. Ve výjimečných případech se může obojí krýt (patrně u Nahuma), ale zpravidla nelze počítat s tím, že by prorok měl klid a čas, aby svoje slova ihned zaznamenal nebo si je dokonce předem připravil písemně (viz Amosovu srážku v Bét-elu, Am 7). Prorocké výroky popravdě kolovaly jistou dobu ústně, třeba i po více generací, než byly žáky příslušné prorocké školy nebo snad kněžskými zachyceny písemně. Mnohé výroky nenávratně zapadly. Sepsána byla hlavně ta slova, která se posluchačům vryla nehlouběji v paměť. I jejich pořadí bylo původně nejednou jiné. Dnešní podoba knih vykazuje téměř napořád plánovitě uspořádané výroky. Přitom nelze vyloučit možnost, že občas se do některé sbírky dostalo i slovo jiného proroka nebo že pořadatel či redaktor sbírky něco doplnil sám (sr Jr 26,20; 36,22n.32).

Toto vše souvisí s tím, že starověk neznal pojetí autorství jako naše doba. Jména, označující jednotlivé knihy, nejsou míněna jako podpisy, výbrž jsou to nadpisy vystihující zpravidla ráz knihy. Byla-li pak pod takový nadpis pojata jen slova jednoho člověka nebo více lidí, nerozhodovalo. Záleželo na tom, že ústy jak jednoho, tak případně i druhých, mluvil sám živý Bůh. On mluví i k nám dnes, do našich konkrétních zápasů a úkolů také skrze svých 'dvanáct svědků', kteří před nás předstupují poněkud viditelněji z onoho 'oblaku svědků' (Žd 12,1), skrze něž „častokrát a rozličnými způsoby mluvil někdy Bůh k otcům“ (Žd 1,1). Prostřednictvím svých svědků nám otvírá oči i srdce, abychom dovedli přijmout toho, kterému oni připravovali cestu — Ježíše Krista.

OBSAH

ÚVOD	5
ZKRATKY A ZNAKY	12

OZEÁŠ

1. Obvinění lidu

a) Povolání proroka 1,1—9	17
b) Den Jizreel 2,1—3	20
c) Přelíčení proti cizoložnici 2,4—15	22
d) Hospodinova smlouva 2,16—25	24
e) Podobenství Hospodinovy lásky 3,1—5	27

2. Boží spor s lidem

a) Hospodinův soud nad Izraelem 4,1—19	28
b) Hospodinova kázeň 5,1—7	33
c) Výzva v ohrožení 5,8—15	34
d) Neúčinná zbožnost 6,1—11	37
e) Poštilost zatvrzelého Efrajima 7,1—16	40
f) Kdo seje vítr, sklídí bouři 8,1—14	43
g) Konec jásotu 9,1—9	47
h) Zavření lidu 9,10—17	49
i) Stržení oltářů 10,1—8	51
j) Ovoce falešných nadějí 10,9—15	53
k) Boží soucit 11,1—11	56

3. Naděje pro lid

a) Prorocká služba 12,1—15	59
b) Dobrý pastýř a spravedlivý soudce 13,1—14,1	63
c) Spása je jen v Hospodinu 14,2—10	66

JÓEL

1. Znamení konce

a) Výzva k nářku 1,1—12	70
b) Výzva k pokání 1,13—20	74
c) Výzva k pohotovosti 2,1—11	76
d) Výzva k návratu 2,12—17	78
e) Zaslíbení spásy 2,18—27	80

2. Den Hospodinův

a) Věk Ducha 3,1—5	82
b) Soud nad národy 4,1—8	84
c) Soud v dolině Jósáfát 4,9—21	87

AMOS

1. Povolání proroka 1,1—2

91

2. Soudní výroky

a) Soud nad národy 1,3—2,5	93
b) Soud nad Izraelem 2,6—16	98
c) Výstraha vyvoleným 3,1—8	101
d) Záhuba nevěrných 3,9—15	103
e) Odsouzení zvráceného kultu 4,1—5	105
f) Výtky zatvrzelým 4,6—13	108
g) Žalozpěv nad Izraelem 5,1—3	110
h) Výzva k hledání Boha 5,4—15	111
i) Ohlášení dne Hospodinova 5,16—27	114
j) Obvinění bezstarostných 6,1—7	117
k) Hrozby proti pyšnému Izraeli 6,8—14	119

3. Vidění soudu

a) Poslední výstraha 7,1—9	121
b) Amos a Amasjáš 7,10—17	123
c) Hlad po slyšení Božího slova 8,1—14	126
d) Marný útěk před Bohem 9,1—10	129

4. Zaslíbení obnovy 9,11—15

132

ABDIJÁŠ

Soud nad Edómem

a) Ztrestání Edómu 1—15	134
b) Soud Jákobovců nad Esauovci 16—18	139
c) Dědictví od Hospodina 19—21	140

JONÁŠ

1. Poslání a útěk 1,1—16	142
2. Jonášova modlitba 2,1—11	146
3. Pokání Ninivských 3,1—10	149
4. Línostivý Bůh a rozhněvaný prorok 4,1—11	151

MICHEÁŠ

1. Hrozby

a) Příchod rozhněvaného Hospodina 1,1—9	154
b) Kvílení nad vyvrácením Judy 1,10—16	157
c) Běda svévolníkům 2,1—11	159
d) Příslib pozůstalému lidu 2,12—13	162
e) Soud nad utiskovateli 3,1—4	163
f) Soud nad živými proroky 3,5—8	164
g) Soud nad Jeruzalémem 3,9—12	165

2. Zaslíbení

a) Nový Jeruzalém 4,1—5	167
b) Záchrana Sijóna 4,6—14	169
c) Zaslíbení mesiáše 5,1—5	172
d) Pozůstalý lid Jákobův 5,6—8	174
e) Očista lidu 5,9—14	175

3. Spor Hospodinův

a) Boží požadavky 6,1—8	176
b) Boží pohrůžky 6,9—16	178
c) Svěvole a rozklad 7,1—7	180

4. Kdo je jako Bůh ?

- a) Hospodin světlem lidu 7,8—13 - - - - - 181
b) Hospodin dárce odpuštění 7,14—20 - - - - - 183

NAHUM

1. Hospodin mstitel 1,1—14 - - - - - 185
2. Radost z Božích soudů 2,1—14 - - - - - 192
3. Zkáza krvelačného města 3,1—19 - - - - - 197

ABAKUK

1. Hřích lidu a Boží soud

- a) Nářek prorokův 1,1—4 - - - - - 204
b) Nástroj soudu Božího 1,5—11 - - - - - 206
c) Spravedlivý Bůh 1,12—17 - - - - - 207
d) Prorokovo vidění 2,1—3 - - - - - 209

2. Soudy a tresty 2,4—20 - - - - - 210
3. Příchod Hospodinův 3,1—19 - - - - - 215

SOFONJÁŠ

1. Soud nad Judou 1,1—18 - - - - - 220
2. Soud nad národy 2,1—15 - - - - - 226
3. Zaslíbení Božím lidu a národům 3,1—20 - - - - - 230

AGEUS

1. Výzva k stavbě chrámu 1,1—15 - - - - - 236
2. Zaslíbení o slávě chrámu 2,1—9 - - - - - 238
3. Výzva k zamyšlení 2,10—19 - - - - - 240
4. Zaslíbení Zerubábelovi 2,20—23 - - - - - 242

ZACHARJÁŠ

1. Výzva k obrácení 1,1—6 - - - - - 244
2. Prorokova vidění
- a) Zvědové na koních 1,7—17 - - - - - 246
b) Čtyři rohy a čtyři kováři 2,1—4 - - - - - 248
c) Mláz s měřicím pásmem 2,5—17 - - - - - 249
d) Omilostněný velekněz 3,1—10 - - - - - 252
e) Svěcen mezi olivami 4,1—14 - - - - - 254
f) Svěcen a čišť 5,1—11 - - - - - 257
g) Čtyři nebeská spřezení 6,1—15 - - - - - 259
3. Postní kázání
- a) Výzva k pokání a milosrdenství 7,1—14 - - - - - 262
b) Výzva k milování pravdy a pokoje 8,1—23 - - - - - 265
4. Příchod říše mesiášovy
- a) Soudce národů a král lidu 9,1—17 - - - - - 268
b) Dárce požehnání a vítězství 10,1—12 - - - - - 275
c) Pastýř dobrý a zlý 11,1—17 - - - - - 278
5. Triumf věrných
- a) Zaslíbení Ducha 12,1—14 - - - - - 281
b) Konec modloslužby a lži proroků 13,1—9 - - - - - 285
c) Hospodin králem 14,1—21 - - - - - 287

MALACHIÁŠ

1. Obžaloba rodu Lévi

- a) Vyvolení Jákoba a zavržení Esaua 1,1—5 - - - - - 291
b) Zločiny při obětech 1,6—14 - - - - - 293
c) Hrocha kněžstva 2,1—9 - - - - - 297
d) Porušená smlouva 2,10—16 - - - - - 300

2. Zaslíbení očisty

- a) Příchod posla i Pána 2,17—3,5 - - - - - 302
b) Nařízení desátku 3,6—12 - - - - - 304
c) Smysl zbožnosti 3,13—18 - - - - - 306
d) Den Hospodinův blízko 3,19—24 - - - - - 308

LITERATURA - - - - - 310

ZKRATKY A ZNAKY

1. BIBLICKÉ KNIHY

STARÝ ZÁKON

Gn - Genesis, 1. Mojžíšova	Př - Příslovi
Ex - Exodus, 2. Mojžíšova	Kaz - Kazatel
Lv - Leviticus, 3. Mojžíšova	Pís - Píseň Šalomounova
Nu - Numeri, 4. Mojžíšova	Iz - Izajáš
Dt - Deuteronomium, 5. Mojžíšova	Jr - Jeremjáš
Joz - Jozue	Pl - Pláč Jeremjášův
Sd - Soudců	Ez - Ezechiel
Rt - Rúť	Da - Daniel
1S - 1. Samuelova	Oz - Ozeáš
2S - 2. Samuelova	Jl - Jól
1Kr - 1. Královská	Am - Amos
2Kr - 2. Královská	Abd - Abdijáš
1Pa - 1. Paralipomenon	Jon - Jonáš
2Pa - 2. Paralipomenon	Mi - Micheáš
Ezd - Ezdráš	Na - Nahum
Neh - Nehemjáš	Abk - Abakuk
Est - Ester	Sf - Sofonjáš
Jb - Job	Ag - Ageus
Ž - Žalmy	Za - Zacharjáš
	Mal - Malachiáš

NOVÝ ZÁKON

Mt - Matouš	1Tm - 1. Timoteovi
Mk - Marek	2Tm - 2. Timoteovi
L - Lukáš	Tt - Titovi
J - Jan	Fm - Filemonovi
Sr - Skutky apoštolské	Žd - Židům
R - Římanům	Jk - Jakubova
1K - 1. Korinským	1Pt - 1. Petrova
2K - 2. Korinským	2Pt - 2. Petrova
Ga - Galatským	1J - 1. Janova
Ef - Efeským	2J - 2. Janova
Fp - Filipenským	3J - 3. Janova
Ko - Kolosenským	Ju - Judova
1Te - 1. Tesselonicenským	Zj - Zjevení Janovo
2Te - 2. Tesselonicenským	

2. TEXTY A VERSE

A) STARÉ VERSE

H	- hebrejský text podle Kittelovy Biblia hebraica, vydání 3. a násled.
O ^p	- řecká Septuaginta, malé vydání Rahlfsovo
P	- syrská Pešitto
S	- samaritánský Pentateuch
T	- aramejský Targúm (T ^p , T ^j , viz Kittel, Biblia hebr.)
V	- latinská Vulgáta.

B) KRALICKÝ TEXT

K	- podle posledního vydání z roku 1613
Kr	- Karafiátem revidované vydání
Kš	- původní znění Šestidítky z roku 1579—94
Kv	- Kralické výklady k Šestidílce, vyd. J. Kostomlatský, Tábor 1885.

C) OSTATNÍ PŘEKLADY:

- Aa - Anglická Authorized Version z roku 1611
 Ar - Anglická Revised Version
 As - Americká Revised Standard Version (1952)
 J - La Sainte Bible, traduite en français sous la direction de l'École biblique de Jérusalem, Paris 1956
 KeB - E. Kautzsch, ed. A. Bertholet, Die heilige Schrift des Alten Testaments, 4. vyd., Tübingen 1922
 L - Lutherův překlad podle vydání z roku 1936
 Lr - Lutherův překlad podle poslední revise z r. 1965
 Z - Züricher Bibel, 1931.

3. SLOVNÍKY

- GB - W. Gesenius — F. Buhl, Hebräisches u. aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, 17. vyd., Leipzig 1921. (Přetištěno: Berlin — Göttingen — Heidelberg 1949.)
 KB - L. Köhler — W. Baumgartner, Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden 1953, 2. vyd. 1958.

4. RŮZNÉ ZKRATKY A ZNAKY

akk - akkadsky, -ý	sr - srovnej
eg - egyptsky, -ý	sz - starozákonní
f - femininum, ženský rod	SZ - Starý zákon
fut - futurum, budoucí čas	v - viz
k. - kapitola	v. - verš, verše
kt - ketib, souhláskový text hebr.	vk - výklad
m - masculinum, mužský rod	= - rovná se
n - neutrum, střední rod	> - přešlo v
n,nn - následující (verš, verše)	< - vzniklo z
nz - novozákonní	+ - přidáno
NZ - Nový zákon	× - vypuštěno
pk - překlad	? - nejasno
pl - plurál, množné číslo	: - srovnej, viz (v odkazech)
qr - qeré, samohláskové znění hebr.	:: - jinak, protikladem k
rp - rukopis, rpp - rukopisy	~ - podobně
sg - singulár, jednotné číslo	// - paralela

5. OBYČEJNÝM PÍSMEM

v překladu (sázeném tučně) jsou odlišeny překladatelské dodatky.

6. DVOJÍ ČÍSLOVÁNÍ VERŠŮ

je dáno odlišným číslováním v hebrejském textu, jež novější překlady zásadně přijímají za základní. V hranatých závorkách je uvedeno starší číslování kralické (např. Oz 2).

OZEÁŠ

Ozeáš bývá pokládán za občana severní izraelské říše. O svérázu tohoto království však máme jen málo zpráv. Biblické podání je převážně soustředěno na říši judskou, na davidovskou tradici. Některá slova Ozeášova proroctví jsou poměrně neprůhledná, takže i se severního Izraele se odlišovala jak ve výslovnosti (sr Sd 12,5n), tak v gramatice (Biř, Palestina III., 31n), avšak obsah a záměr proroctví jsou jasné. Knihu můžeme rozdělit do dvou částí: v první části (k. 1—3) zvěstuje prorok věrnou lásku Boží k nevěrným; druhou část tvoří dvě sbírky prorockých výroků (4,1—11,11 a 12,1—14,10); obsahují poselství soudu a trestů i naděje.

Doba, do níž zaznívá prorokovo slovo, je vyznačena jmény judských králů Uzijáše, Jótama, Achaza a Chizkijáše. K nim je připojeno jméno severoizraelského krále Jeroboáma II. (784—744), za jehož vlády říše prožívala dobu rozkvetu, klidu a blahobytu. A právě do této doby zní slovo soudu! Prorok už vidí Boží metlu přicházející v Asyřanech (sr četné zmínky o Asýrii: 5,13 7,11 8,9 11,5 12,2 [=1K]), kteří za několik desetiletí vyvrátili severní říši. Prorok je také svědkem zániku jehúovské dynastie (743) a syrsko-efrajimské války (733). Je mladším současníkem Amosovým a jeho činnost patrně sahá až do dnů Izajášových.

1. OBVINĚNÍ LIDU

a) Povolání proroka

1,1—9

Prorokovo manželství je znamením Hospodinova vztahu k nevěrnému lidu.

1 ¹Slovo Hospodinovo, které se stalo k Ozeášovi, synu Beérovu, za judských králů Uzijáše, Jótama, Achaza, Jechizkijáše a za izraelského krále Jeroboáma, syna Jóašova.

²Začíná Hospodinova řeč skrze Ozeášě.

Hospodin promluvil k Ozeášovi:

„Jdi, vezmi si nevěstku
a měj ze smilstva děti.

Země jen smilní a smilní,
od Hospodina se odvrací.“

³Šel tedy a vzal si Gomeru dibrájimskou^a. Otěhotněla a porodila mu syna.

⁴I řekl mu Hospodin:

„Pojmenuj ho Jizreel,
neboť já zakrátko
potrestám Jehúův dům
za krev prolitou v Jizreeli;
skoncuji s královstvím izraelského domu.“

⁵Stane se v onen den,
že přelomím lučičště Izraelovo
v dolině Jizreel.“

⁶Opět otěhotněla a porodila dceru.

Řekl mu:

„Pojmenuj ji Lóruháma (to je Neomilostněná),
protože nadále nebudu
milostiv izraelskému domu;
dost jsem jim promíjel.“

⁷Domu^b judskému však budu milostiv.

Zachráním je skrze sebe samého,
Hospodina, jejich Boha,
ne lukem, mečem a válkou,
ne koni a jezdcí.“

⁸Když odstavila Lóruhámu, otěhotněla a porodila syna.

⁹Tu řekl:

„Pojmenuj ho Lóamí (to je Ne-lid-můj),
neboť vy nejste můj lid,
a já nejsem váš Bůh.“

^adceru Dibrájimovu, O' V. — ^bsynům, O'.

(1) 2Kr 14,23nn (2) ::Dt 23,18 (= 17K) (4) 2Kr 9,30nn 10,6nn;
2Kr 17,3-6 (7) :Ž 20,8 Př 21,31 Iz 31,1

¹⁻³Hospodin je Bůh, který se trápí a trpí, když jeho lid se mu zpro-
nevěruje a odpadá k jiným bohům. I jeho božská shovívavost má své
meze, a proto nevěrníky trestá. Doprostřed blahobytu a rozkvětu za vlády

Jeroboáma II. zaznívá jeho slovo, kterým je lid obviňován z nevěry. Povolává *Ozeášě*, aby toto nepřijemné slovo vyřídil. Jméno prorokovo (*Hóšéa*) souvisí v hebrejštině se slovním kořenem *j-š-* = zachránit, vysvobodit, spasit, a obsahuje buď vyznání 'Hospodin zachránil', nebo prosbu 'Hospodine, zachraň'. Již jménem prorokovým je vyjádřeno posílání, jímž je pověřen. Nevíme, jakým způsobem k němu proniklo Hospodinovo slovo, neznáme jeho rodiště, nevíme, kde žil a působil. Snad jenom z jazykových zvláštností této knihy se dá soudit, že byl Efrajimec. Prorok však není tentokrát povolán jenom k tomu, aby káral, napomínal a volal k soudu. Svým manželstvím s nevěstkou a svou rodinou má přímo mizorčovat, jaké má věrný Bůh trápení s nevěrným lidem. Boží slovo má svou zvláštní autoritu, zasahuje do osobních plánů a nadějí a vyžaduje naprostou oddanost a poslušnost.

Nadělná, kterou si má vzít, může být míněna buď kněžka, chrámová prostitutka, nebo dívka, která v baalovských kultech plodnosti prošla cínem zasvěcení a byla obřadně zbavena panenství. Jako znak zasvěcení a zralosti nosila mezi řadry amulet (sr Oz 2,4 [=2K]). Také děti, které porodila, byly pokládány za zasvěcence, za děti cizího božstva (Wolff, 13n). Rovněž její jméno Gómer (sr Gn 10,2 Ez 38,6) a přívlastek *dibrájimská* (= za dva fíkové koláče?) ukazují, že jde o ženu odcizenou společnosti Božího lidu.

⁴⁻⁵Slovo soudu je namířeno nejprve proti královskému rodu. Vladaři jsou první voláni k odpovědnosti. *Jehú*, kdysi důstojník vojska achábovské dynastie, se stal vykonavatelem soudu nad zpronevěřilým královským rodem i jeho stoupenci (2Kr 9—10). Tento horlitel pro zákon Boží, poslaný prorockými kruhy a podporovaný navíc radikálními Rekábovci odmítajícími keneanské vlivy, se stává králem. Avšak ani jeho vláda nepřinesla náležitý obrat k lepšímu. Za Jehúova vnuka Jeroboáma II. dochází sice k poslednímu politickému a hospodářskému rozmachu, ale je to jen zastávka na sestupu, stanice na cestě do katastrofy. Uvnitř byla země zmítána nepokojí a vnější nebezpečí nezadržitelně sílilo. Prorok *Ozeáš* vidí v odsoupu několika desítek let příčinu hrozící katastrofy v jizreelské akci (2Kr 9,10.16.21.30 10,1.7). Co bylo postaveno na krvi a násilí, je vnitřně infikováno rozkladem. Právě jméno prvního *Ozeášova* dítěte *Jizreel* má připomínat krvavou akci jizreelskou a zároveň soud nad domem Jehúovým. Hospodin se nepřiznává k jeho činu, i když jej povolal, aby vykonal jeho soud. I jeho rod podléhal achábovské modloslužbě. Hospodin skoncuje s celým izraelským královstvím. Také *Ozeášova* dcera *Lóruháma* (= Neomilostněná) svým jménem připomíná Hospodinův soud nad nevěrným lidem. Další syn se narodí až po delší době a na Boží rozkaz dostane jméno *Lóamí* (= Ne-lid-můj). Hospodin

se už nechce hlásit ke zpronevěřilým. Všecky tři děti jsou živým a názorným svědectvím, že Izrael podlehl smilstvu — modloslužbě a že začal Boží soud. Hospodin si však i v soudu zachová věrný zbytek svého lidu (sr v. 7); lidská nevěra nemůže zmařit jeho dílo.

Národy, mezi nimiž žil Hospodinův lid, hledaly v přírodním božstvu Baalovi záruku šťastného a úspěšného života. Po vzoru svých kenaanských sousedů i Izraelci jej pokládali za dárce úrody a plodnosti. Domnívali se, že se spojuje s velikou Matkou-zemí a oplodňuje ji deštěm, žehná stádům i rolím a otvírá také život žen. Pomocí svůdných a omamujících obřadů chtěli proto ovládnout zemi a její životodárné síly a zajistit si blahobyt. I když přitom ještě zcela nezapomněli na Hospodina, přece jen Baala pokládali za užitečnějšího pro denní život. Hospodin se jim stával Bohem vzdáleným, který nezasahuje do běžného dění. Stal se Bohem svátků a slavností, který nic neznamena pro všední dny.

b) Den Jizreel

2, 1—3 (= 1, 10—2, 1 K)

Hospodin zaslubuje svému lidu, že jej rozmnoží a vysvobodí.

- 2** ^{1[1,10]} **Izraelských synů bude však zas
jak mořského písku,
nikdo jej nezměří,
nikdo jej nesečte.
Na místě, na němž jsou nazváni nyní
„Ne-lid-můj“,
budou se nazývat
„Synové živého Boha“.**
- ^{2[11]} **Synové judští a synové izraelští
budou pospolu shromážděni,
ustanoví si
jedinou hlavu
a vyjdou z této země.
Veliký bude den Jizreel.**
- ^{3[2,1]} **Řekněte bratřím^a svým: „Lide můj,“
řekněte sestřám^b svým: „Omilostněná“.**

^a bratru svému, O'. — ^b sestře své, O' V.

(1) :Gn 22,17; >Ř 9,26 (2) Iz 11,11-13 Jr 3,18 Ez 37,22;
Oz 1,4 (3) 2,24n (= 22n K)

¹⁻³ Ve chvílích, kdy se praotce Abrahama zmocňovala pochybovačná malomyslnost, dostává slib, že jeho potomků bude jako prachu země (Gn 13,16), jako nebeských hvězd a mořského písku (15,5 22,17). To jsou ujištění o Boží věrnosti, která člověk potřebuje znovu a znovu slyšet, nemá-li zabýtnout ve víru pochybností a strachu. Totéž zaslíbení je nyní prozrazem ohlašováno Abrahamovu potomstvu — Izraeli. Hospodin se na ně hněvá, soudí a trestá, ale právě těmito soudy je chce proměnit a obnovit a svoje slavné zaslíbení naplnit. Z dějin církve máme dost důkazů, že Boží lid v dobách, kdy byl třiben a trestán, rostl a stával se početnějším i pro své prostředí. V Božím zaslíbení však není položen důraz na nesmírný počet. Množství nezaručuje kvalitu. To ví Starý zákon velmi jasně. Izraelského lidu byla v podstatě vždycky jen hrstka. Důraz je položen na nemožnosti změřit nebo sečíst potomky Abrahamovy, Boží lid. Toliko Bůh zná jejich počet, jen svrchovaný Hospodin je soudce svého lidu. Právě slovy „nikdo jej nezměří, nikdo jej nesečte“ ohlašuje Ozeáš Izraeli procházejícímu ohněm Božích soudů, že Hospodin si stále dělá nárok na svůj lid a že si toto právo nedá vzít. Sám bude rozhodovat s konečnou platností, sám bude trestat i zachraňovat. Nevzdal se svého nevěrného lidu. O tomto příklonu svědčí i další slova: „Budou se nazývat Synové živého Boha“. Hospodin se opět stane otcem svého lidu. Bůh není nemohoucí modla nebo neživoucí ideál, ale Pán, který má moc udělat v každé chvíli něco velikého a dobrého pro člověka, pro svůj lid i pro svět. Prostě a konkrétně ohlašuje Ozeáš tento velký a slavný Boží čin: sjednocení Judy a Izraele, povolání vůdce a vysvobození z duchovní poroby. Bůh připravuje svému lidu nový začátek, *nový exodus*. Ve slovech prorokových můžeme spatřovat výraznou obdobu událostí kolem vyvedení z Egypta: nebývalé rozmnožení lidu (Ex 1,7nn), přijetí Izraele za syna (Ex 4,22), sjednocení všech za Mojžíše, vyjití ze země modloslužby a prohlášení na Sinaji, že tento vykoupený lid je Božím vlastnictvím. Bůh zboří hradby nejen mezi Judou a Izraelem, ale i mezi židy a pohany (Ř 9—11), židy a křesťany, křesťany a ateisty. Proto je možné pokládat za bratry i ty, kdo ještě 'nejsou lidem', a zvěstovat i jim povolání a potěšení.

c) Přeličení proti cizoložnici
2,4—15 (= 2—13 K)

Hospodin miluje svůj lid, a proto potrestá jeho nevěrnost.

- ⁴[²] **Veďte spor proti své matce, veďte spor,**
že ona není mou ženou
a já nejsem jejím mužem.
^a **Ať odstraní ze své tváře známky smilství^a,**
zprostřed svých ňader znak cizoložství!
- ⁵[³] **Jinak ji svléknu do naha,**
vystavím ji, jaká byla v den svého zrození.
Učiním z ní poušť,
obrátil jsem ji v suchopár,
žizní ji umožím.
- ⁶[⁴] **Nad jejími dětmi se neslituji,**
jsou to děti smilstva.
- ⁷[⁵] **Smilstva se dopouští jejich matka,**
hanebnosti jejich rodička; říká:
Půjdu za svými milenci,
kteří mi dávají vodu a chléb,
vlnu a len,
olej a nápoje.
- ⁸[⁶] **Proto já zahradím**
tvou^b cestu trnům.
Postavím před ni zeď,
aby nenašla svoje stezky.
- ⁹[⁷] **Bude se honit za svými milenci,**
ale nedostihne je,
bude je hledat, ale nenajde je.
Pak si řekne:
Půjdu a vrátím se ke svému prvnímu muži,
tehdy mi bývalo lépe než teď.
- ¹⁰[⁸] **Nechce pochopit,**
že já jsem jí dával
obilí, mošt i čerstvý olej,
zahrnoval ji stříbrem i zlatem —
a oni^c si z toho udělali Baala.
- ¹¹[⁹] **Proto vezmu zpět**
své obilí, až přijde jeho čas,
i mošt, až přijde jeho doba,

- poberu svou vlnu i svůj len,
jež měly přikrývat její nahotu.
- ¹²[¹⁰] **Tehdy její hanbu^d odkryji**
před zraky jejich milenců.
Žádný ji nevysvobodí z mé ruky.
- ¹³[¹¹] **Všemu jejím veselí učiním přítrž,**
jejím svátkům, novměsícům i sobotám,
všem jejím slavnostem.
- ¹⁴[¹²] **Zpustoším její révu i fik,**
o nichž říká:
To je má mzda,
kterou mi dali moji milenci.
^e V křoviska je proměním^e,
polní zvěř^f je sežere.
- ¹⁵[¹³] **Ztrestám ji za dny baalů,**
že jim pálí kadidlo
a zdobí se kroužkem a náhrdelníkem,
že za svými milenci chodí —
a na mne zapomněla.
To je výrok Hospodinův.

^a—^a odstráním od své tváře její smilství, O'. — ^b její, O' ~ K. — ^c ona, O'. — ^d dosl. ohanbí; pošetilost, V. — ^e—^e položím je za svědectví, O'. — ^f tptacivo nebeské a zemští plazové, O'.

(5) :Jr 9,11 (= 12K) (6) 1,2 (7) :Jr 2,25 3,13 44,17 (10)
:Dt 7,12n 8,11nn (12) :Jr 13,22 Ez 16,37; ::J 10,29 (13)
Jr 7,34 :Iz 1,13n Am 5,21nn (14) Ž 80,13n Iz 5,5n (15)
:Jr 2,23

^e—^e **Také dostatek a nadbytek** — nejen chudoba — může být
vůlnou zkušbou víry. To byla situace izraelského království za krále
Jeroboama II. **Ozář** tehdy nemusel vytykat lidu nedostatek horlivosti
v plnění náboženských povinností a předpisů. Zástupy přicházely a při-
nášely velké **možné obilí**. Jistě si přitom lidé mysleli, že jsou lidem po-
znaným, vyvoleným, který Hospodin přivedl z pouště, jistě se radovali
z domnělé přízně Boží. Proto těžce snášeli slovo prorokovo: Vy nejste
ta milá, vy nejste má žena. Podle jména to byl pořád lid Hospodinův,
ve skutečnosti to však byli ctitelé Baalovi. **Na tváři a mezi ňadry** nosili
nějaká jeho **znamení**, buď zranění (sr Za 13,6 1Kr 18,28) nebo amulety
(sr Gn 35,4 Ex 32,3), na které spoléhali. Toto pohanství zaměňovali se
službou Hospodinu. Proto je proti nim **zahájeno přeličení**. Jsou obviněni
z nevěry. Hospodin jim vytyká: Ode mne máte vše, co potřebujete pro

svou obživu, obilí, mošt a čerstvý olej. Ode mne máte navíc i stříbro a zlato. Co by se s tím dalo udělat? Třeba pomoci chudým. Co s tím děláte vy? Idoly, sochy, Baala. Rozdvojené srdce nemůže sloužit Hospodinu.

Hospodin není jen žalobce, ale také soudce. Vzkazuje lidu: Vše, co vám dosud dávám, *zadržím*. Obřady ani okázalé slavnosti nepomohou zajistit úrodu. Slovo o nahotě napovídá, že lid bude vydán nepříteli, který se svým zajatcem může nakládat, jak chce. Země poskvrněná baalovským kultem, jeho oltáři, sloupy a kůly, se stane vyprahlou pouští. Baal své vyznavače nezachrání. Hospodin je jediný Pán, který dává déšť i sesílá sucho. Nyní bude 'matka', to je země i lid, bez požehnání deště i bez Boží milosti, bez slitování a bez pomoci.

Svrchovaný soudce odsuzuje nevěrné k nejtvrdějším trestům. Ozeáš se ještě dožil zmatků, které předcházely hroznému konci severního království. Ještě však byla naděje. Ta je dotud, dokud Hospodin mluví. Vzkazuje-li po prorokovi své slovo, pak to znamená, že čeká na návrat nevěrného lidu. Podle zákona (Dt 24,1—4) nebylo možné, aby se propuštěná žena vrátila k muži, Hospodin nechává Izraelovi cestu otevřenou (v. 9). Izrael ovšem nevyužil poskytnuté lhůty božské trpělivosti a odkladu. Hospodin stále čekal, smlouvu nezrušil, nedal lidu ještě lístek propuštění jako nevěrné ženě. Ukazuje se jako jedinečný manžel, který miluje věrně a bez přestání. Žárlí na Izraele a trestá jej, aby jej měl jen pro sebe.

d) Hospodinova smlouva

2,16—25 (= 14—23 K)

Hospodin miluje svůj lid, a proto obnovuje smlouvu milosti.

16^[14] **Proto ji přemluví,**
na^a poušť ji uvedu,
budu se o ni ucházet^b.

17^[15] **Dám jí zas^c její vinice^d,**
dolinu Akór^e jako bránu k naději^e.

Tam se opět bude ke mně hlásit jako za dnů mladosti,
jako když vystoupila ze země egyptské.

18^[16] **V onen den — je výrok Hospodinův —**
budeš mne volat: „Můj muži,^c“
a nebudeš mi už říkat: „Můj Baali.“

19^[17] **Z jejich úst odstraním jména baalů;**
nikdy si už na jejich jména nevzpomenou.

20^[18] **V onen den pro ně uzavřu smlouvu**
se zvěří polní
a s nebeským ptactvem
i zemskými plazy.

Vymýtím ze země luk, meč i válku
a dám jim^f uléhat v bezpečí.

21^[19] **Zasnoubím tě sobě na věky,**
zasnoubím tě sobě a dám ti věnem **spravedlnost a soud,**
milosrdenství a slitování,

22^[20] **zasnoubím tě sobě a dám ti věnem věrnost,**
a ty poznáš Hospodina.

23^[21] **V onen den odpovím — je výrok Hospodinův —,**
odpovím nebesům
a ona odpovídá zemi,

24^[22] **země pak odpoví**
obilí, moštu a oleji
a ony odpoví Jizreeli (to je Bůh rozsívá).

25^[23] **V zemi jej pro sebe vseji,**
Neomilostněné budu milostiv,
svému Ne-lidu řeknu: „Tys můj lid“;
a on řekne: „Bože můj!“

^ajako, O'. — ^bdosl. budu mluvit k jejímu srdci, = O'. — ^cH. + odtud. —
^dmajetek, O'; vinaře, V. — ^eabych osvětlil její rozum, O' P; aby nabyla
naděje, V. — ^ftobě, O'.

(16) :Iz 40,2 (17) Joz 7,24-26 Iz 65,10; :Jr 2,2 (18) :Iz 54,5
(20) Ez 34,25 Jb 5,23; Oz 1,7 (21): Zj 21,7 (22) Jr 31,34
(25) 1,6,9 > R 9,25 1Pt 2,10

21—25 *Cesta Božího lidu* je určena smlouvou. Tvůrcem a ručitelem této smlouvy je Bůh, který stráží její nezrušitelnost a platnost. Jeho mocí a věrností stojí tak, že ji nepohne ani nejtrapnější nevěra lidu, o jaké mluví Ozeáš i jimi proroci. I když Hospodin svou vyvolenou ženu na čas poopustí, vždy znovu přemůže slitovná manželská láska jeho hněv a vždy znovu se uchází o tuto nevěrnici službou proroků (sr Oz 12,10n [= 9n K]). Sám také usnadňuje svému lidu návrat: *uvádí jej na poušť*, aby jej zbavil všech baalovských svodů. Na poušti byl lid kdysi formován: to byla 'doba první lásky' (Jr 2,2). Tuto situaci Hospodin obnovuje. Odnímá svému lidu dary, ke kterým modlářsky přilnul a které

se mu staly svodem. Rozptyluje lid po poušti nářdu (sr Ez 10 33—44), aby jej zbavil falešných opor a jistot. Čeká, až lid na tuto věrnost odpoví novou věrností. Pak mu vrátí své dary a promění i 'údolí stínu smrti' v zemi požehnanou. Hospodin se však neuchází jenom slovy, přináší i dar: *vinice na poušti, dolinu Akór jako bránu k naději*. Vinice není dar Baalův, jak se domnívali. Dolina Akór připomíná provinění Akanovo (Joz 7,25n): Akan propadl babylónské modloslužbě a byl ukamenován; místo rozsudku bylo nazváno dolinou Akór, to je Zkormoučení (sr 1Pa 2,7); bylo místem klatým a proto nedotknutelným. Stane-li se právě tato dolina bránou k naději, pak to znamená, že likvidaci modloslužby se Božímu lidu otvírají nové možnosti a nové výhledy.

Odrat od Baala a návrat k Hospodinu znamená milovat Boha pro něho samého. Baalismus je uctívání darů nade všechno a milování boha jenom pro tyto dary. Tak člověk uctívá dary místo Dárce. Hospodin boří oltáře a oltářičky této pověry. Smlouvou spoutává vše, co škodí a hubí. Do služby člověku vrátí všechno stvoření. Člověku, který miluje Boha pro něho samého, slouží nakonec i celá příroda. Polní zvěř, nebeské ptactvo, zeměplazi, luk, meč, i válka ohrožují zemi. Hospodin svou smlouvou obnoví vše tak, že nebude žádného nebezpečí a nepřátelství (sr Gn 9,9n :: Lv 26,22). To vše může učinit jenom Hospodin, nikdo jiný.

Navíc se tu pro lid ozve neobyčejné zaslíbení: *zasnoubím si tě*. S kultem svatých zasnub Baalových se zemí se lid setkával na každém kroku. S oblibou byl tento vztah chápán jako vztah muže a ženy. Avšak Hospodin se nezasnubuje se zemí, nýbrž s lidem. A to je to jedinečné. Hospodin není přírodní božstvo, personifikovaná přírodní síla. Termín *'r-š* = zasnoubiti označuje právní akt, kterým je zakládáno manželství; zaplacením věna je odstraněna poslední překážka, kterou by mohl otec nevěsty uplatňovat (sr 1S 18,25 2S 3,14; Wolff, 65). Cena, kterou Hospodin zaplatí za svůj lid, je udána slovy: spravedlnost, milosrdenství, slitování a věrnost. To je věno, které dá Hospodin. Tak lid, osvobozený od přírodních kultů a mytů, může znovu poznat v Hospodinu svého Pána a Dárce všeho.

Celá řada: Hospodin — nebesa — země — obilí — mošt — olej — Jizreel je spojena slovesem *'odpovídati'*. Tím je vyznačen úzký, osobní, přátelský styk. Vše je vposledu zaměřeno na Jizreele. Už ne na místo poznamenané krví, ale především na syna, jemuž bylo dáno toto jméno, které nejenom připomíná hrůzné krveprolití, nýbrž v doslovném překladu značí *'Bůh rozsívá'*. Je odňato pohanění a prokletí. Hospodin vstupuje v nové obecnství se svým lidem, a ten jej vyznává jako svého Boha. Tento výhled míří až k zaslíbení nové smlouvy (Jr 31,25n), k novému nebi a k nové zemi (Zj 21,5).

e) Podobenství Hospodinovy lásky

3,1—5

Prorok se stává viditelným znamením Boží lásky k nevěrnému lidu.

3

¹Řekl mi Hospodin:

„Jdi znovu, zamiluj ženu,
milenkou jiného, cizoložnici.“

Právě tak miluje Hospodin izraelské syny,
i když se obracejí za jinými bohy
a milují koláče z hroznů.

²Koupil jsem si ji tedy za patnáct stříbrných
a za půldruhého chomeru^a ječmene^b.

³Řekl jsem jí: „Po mnoho dní
budeš žít u mne, nebudeš smilnit,
nebudeš patřit jinému;
také já budu u^c tebe.“

⁴Po mnoho dní zajisté budou žít synové izraelští
bez krále, bez velmože,
bez obětních hodů, bez^d posvátného sloupu^d,
bez^e efodu a domácích bůžků^e.

⁵Potom se však synové izraelští obrátí
a budou hledat Hospodina, svého Boha,
i svého krále Davida.
Se strachem přiběhnou k Hospodinu
a jeho dobrotě v posledních dnech.

^a asi 540 l. — ^b : za gomer (= 3,6 l) ječmene a měch vína, O'. — ^c očekat na, V. — ^d oltáře, O' V. — ^e kněžstva a zjevení, O'.¹

(1) 1,2; :Jr 7,18 (4) :2Pa 15,3; :Ex 23,24 (5) Jr 30,9 Ez 34,23n 37,24n

1-5 Prorok dostává nový rozkaz *zamilovat si cizoložnou ženu*. Podle souvislosti je to až žena, kterou si Ozeáš již vzal (Oz 1). Jeho vztah k ní se má stát ilustrací Hospodinovy lásky, která chce získat pro sebe zpro-
nevěřilé. Slova, že jde o ženu, která je milenkou jiného, ukazují na odci-
zenost a zradu, jíž se dopustil Izrael. Výrazem *'jiný'* je označen nějaký
ten božský přítel, podle Kralických frejřů, čili Baal (Oz 2,7 [= 5 KJ]).
Hospodin přesto miluje lid, který se od něho odvrátil a propadl modlár-

ství. Izrael však miluje *koláče z hroznů*, obětiny určené pro božskou královnu nebes, Ašartu, ženský protějšek Baala (sr Jr 7,17n 44,17nn).

Lid je přirovnán k ženě, kterou lze koupit za 30 stříbrných (sr Lv 27,4); její cena je však uvedena na 15 stříbrných a 540 l ječmene, který prý stál také tolik. Je to ve SZ ojedinělý údaj, jehož pozadí neznáme. Dokládá zřejmě, že lid je nesvéprávný, na prodej každému a všem jako chrámová pohanská nevěstka. Hospodin využívá možnosti koupit si tento lid pro sebe. *Koupená nevěstka* je přinucena žít u kupce — manžela. Tak Hospodin chce touto koupí zbavit lid všech pochybných opor, aby neměl nic a nikoho a byl odkázán jenom na něho jediného. Izrael ztratí své krále a velmože, obětní služby, posvátné předměty, celý modloslužebnický inventář i se všemi falešnými nadějemi, plány a představami. Zato najde opět svého Pána, toho Krále, který trvá a přetrvá věky věků. Obrat však nenastane mechanicky. V srdcích se musí nejprve zrodit uctivost a bázeň před Hospodinem a poznání jeho dobroty.

Zmínka o tom, že budou *hledat* také *Davida*, svého krále, bývá většinou pokládána za vsuvku judské redakce. Severnímu Izraeli přece vládly jiné dynastie. Spíše je v pozadí davidovská tradice právě proto, že nikdy nepřestala být přitažlivá aspoň pro některé kruhy severního Izraele (sr 1Kr 12,26n). Stala se dokonce symbolem a výzvou k jednotě lidu. Proto se podobná narážka ozvala už ve 2,2. Je tedy možné, že se zde poprvé vyskytuje očekávání pravého Davidovce, jak o něm výslovně mluví Ez 34,23n 37,24n.

2. BOŽÍ SPOR S LIDEM

a) Hospodinův soud nad Izraelem

4,1—19

Hospodin volá k soudu kněze a lid, protože se zpronevěřili svému poslání.

- 4 ¹Slyšte slovo Hospodinovo, synové izraelští!
Hospodin má spor s obyvateli země,
protože není věrnosti, ani milosrdenství,
ani poznání Boha v zemi.
²Proklínání a klam, vraždy a krádeže
a cizoložstvo se rozmohly,
krveprolití stihá prolitou krev.

³Proto bude země truchlit,
zchřadnou všichni její obyvatelé,
polní zvěř^a a nebeské ptactvo;
i mořské ryby vyhynou.

⁴Nikdo se s nimi nepři,
nikdo jim nedomlouvej!
^bTvůj lid je jako ti, kdo mají spor s knězem^b.

⁵Upadneš ve dne^c,
upadne i prorok
^dza noci s tebou^d;

i tvou matku umlčím.
⁶Umlčen bude můj lid,
protože nechce znát Boha.

Ty jsi zavrhl poznání;
i já tě zavrhnou, nebudeš mým knězem.

Zapomněl's na zákon svého Boha;
také já zapomenu na tvoje syny.

⁷Čím více se rozmnožují, tím více proti mně hřeší;
jejich vážnost proměním v lehkost.

⁸Obětmi mého lidu za hřích se krmí,
do vlastní zvrácenosti jej^e strhávají.

⁹Proto dojde jak na lid, tak na kněze.
Ztrestám ho za jeho cesty,
za jeho skutky mu odplatím.

¹⁰Budou jíst, a nenasytí se,
budou smilnit, a nerozmohou se,
protože opustili Hospodina,
aby si hleděli

¹¹smilstva, vína a moštu, jež omamují srdce.

¹²Můj lid
se doptává svého dřeva,
jeho hůlka mu věští;
tak jej duch smilstva zavádí.
Smilstvím se odvrací od svého Boha.

¹³Na vrcholcích hor obětují,
na pahrbcích páli kadidlo,
pod kdejakým posvátným stromem, pod topolem
a dubem, protože jejich stín je příjemný.
Proto vaše dcery smilní,
vaše snachy cizoloží.

**14 Ale nepotrestám za smilstvo vaše dcery,
za cizoložstvo vaše snachy.**

**Vždyť sami kněží se spolčují s nevěstkami,
obětují s kněžkami!**

Lid nemá rozum, proto padne.

**15 „Jestliže smilníš ty,
Izraeli, ať se neproviňuje
Juda! Nevcházejte do Gilgálu,
neputujte do Bét-ávenu,
nepřisahejte: „Živ je Hospodin!“**

16 Izrael je svěhlavý jako svěhlavá kráva.

Má je teď Hospodin volně jako beránka pást?

**17 Spolčencem modlářských stvůr se stal Efrajim,
nech ho být! ^{18h} Odpadl od Boha pro své modlářské
smilní a smilní, [pitky^h,
jsou posedlí hanebnou láskou, ta je jim štítem¹.**

**19 Bude jim úzko, vítr je zachvátí svými perutěmi,
za svoje oběti se budou stydět.**

^a + a zeměplazi, O'. — ^b ^b můj lid je jako odmlouvající kněz, O'. —
^e dnes, V. — ^d ^as tēbou; za noci ..., V ~ O'. — ^e dosl. jeho duši. —
^f se zženštilci, V. — ^g ^g ty pak, Izraeli, dobře věz, i Judo, O'. — ^h ^h vy-
bral si Kananejské (za vzor), O'. — ⁱ ⁱ oblíbili si hanbu ve své nadutosti,
O'.

(1) Iz 3,13-15 Mi 6,2 (2) :Jr 7,9 (3) :Jr 4,28; Sf 1,3 (6)
:Mal 2,1nn (8) :Lv 4,13nn.27nn; Lv 6,19 (= 26 K) (10) Mi
6,14 (12) Jr 2,27; Oz 5,4 (13) ::Dt 12,2n :Ez 6,13 (15) //Am
5,5; :Am 8,14 (16) :Jr 31,18 (17) ::14,9 (= 8 K); 6,4-6 (19)
Jr 4,11-13

1-3 Čtvrtou kapitolou přechází kniha ke sbírce prorockých výroků. První výrok (1-3) začíná výzvou k slyšení slova Hospodinova (ještě 5,1). Hospodin povolává všechny lid k soudu a předčítá obžalobu (sr Iz 3,13nn 5,3nn). Celé jednání připomíná soudní jednání v bráně (Wolff). Lid je obžalován, že zrušil smlouvu Boží. Hříchem tu nejsou jenom jednotlivá provinění, ale zvrácený vztah k Bohu a k člověku: „Není věrnosti, ani milosrdenství“ (sr 2,21n [= 19n K]). Pod výrazem ^g ^g ^g (= věrnost) je nutno také ro umět pravdu a spolehlivost, pod pojmem ^h ^h ^h (= milosrdenství) zbožnost, lásku, vztah k ostatním lidem a ke společenství. Božimu lidu chybí *poznání Boha*. To je velmi důležitý obrat u Ozeáše (4,6 5,4 6,6); neznamena teoretické poznání Božích věcí, nýbrž poslušnou oddanost Bohu a činnou odpovědnost za bratra.

Ztráta věrnosti Bohu a odpovědného vztahu k člověku se projevuje v Izraeli všemožnými zvrácenostmi (je užito infinitivů, které mají upozornit na aktuální nebezpečí, jež hrozí z těchto zlých činů). Naráží se bezpochyby na jednotlivé příkazy Desatera. Ohlášený trest bude horší než byl soud potopy (jsou postiženy i ryby :: Gn 7,21n). Zvrácenost lidu zasahuje zemi, obyvatele i celou přírodu. Kdo zavrhně poznání Hospodina, věrnost, pravdu a milosrdenství, trhá a ničí i vztahy uprostřed společenství a připravuje pro sebe i pro okolní svět temnou budoucnost. V pozadí je myšlení antiky o jednotě všeho stvoření (sr Ř 8,19n).

⁴⁻⁸ Kněžím bylo dáno mnoho, a proto tím těžší trest na ně dolehne za jejich zpronevěru. *Kněží upadli* spolu s proroky. Znevážili dané poslání. Jejich služba skončí. Také matka, to je podle k. 2 země i lid, jemuž chybí poznání Boha, bude stržena do záhuby. Vina kněží spočívá v podstatě v tom, že své poslání zúžili jen na kultické funkce a vůbec nedbali na to, že jejich prvořadým úkolem je zprostředkovat poznání Boha (sr 4,1). Kněžím byl svěřen Boží zákon, ale tento zákon byl zatlačován do pozadí. Ozeáš vyhláší soud nad kněžstvem, ale zároveň vyzvedá pravou důstojnost úřadu kněžského. Kněz je Božím služebníkem, je mu dán úkol přivádět lid k Bohu a seznamovat jej s Boží vůlí. Avšak kněží žijí z hříchů lidu. Čím více hříchů, tím více obětí za hřích, jejichž maso patří knězi (sr Lv 6,19 [= 26 K] 7,6 1S 2,12nn). Ztratili odpovědnost před Bohem i před lidem. Nestarají se o to, aby hříchy lidu byly pranýřovány.

⁹⁻¹¹ Nyní je vyhlášen rozsudek nad vínkem — knězem i nad svedenými — lidem. Zpronevěřilí okusí důsledky svého počínání. „*Budou jíst, a nenasytí se*“. Ozeáš navazuje na předešlá slova o jedení masa z obětí za hříchy (8). Právě v této nemožnosti nasytit se, dosáhnout toho, co hrdlo a duše žádá, je skryt Boží soud a utajen vnitřní řád, podle něhož se člověk stává otrokem svých přání a vášní. Týmž směrem ukazují další slova: „*budou smilnit, a nerozmohou se*“. Do lidu Božího pronikla kenaanská modloslužba. Věřilo se, že napodobením plodivé činnosti božstva se dosáhne požehnání pro lidi, zvířata a pole. Prorok nazývá toto pohanství, v němž zřejmě jeho současníci neviděli nic špatného, odpadem od Hospodina, smilstvem.

¹²⁻¹⁵ *Kněží i lid, otcové i děti, synové a dcery holdují pohanským obyčejům, slouží pověře, čarují, propadají pitkám, omamují svá srdce*. Nehledají Hospodina. *Doptávají se dřeva a hůlký*. Jisté je, že se lid ubírá cestou do záhuby, i když se snad navenek dosud jeví všechno jako dobré, spořádané a výnosné. Izrael stále ještě vzývá jméno Hospodinovo, a tak se může domnívat, že je vše v pořádku. A právě to je to nejnebezpečnější, když Boží lid nevidí a nezná svou bídu, nevěru a pýchu. Z tohoto hroz-

ného bludu jej chce Hospodin vyvést skrze proroka. Proto nazývá věci a události pravými jmény. Proto docela konkrétně a bez ostychu líčí svody modloslužby. Jejimi oblíbenými místy jsou vrcholky hor a kopců, posvátné stromy a háje. Tam jsou pořádány obětní hostiny, bujné, dovádivé a lákavé, k nimž patřila pochopitelně i posvátná prostituce. Účastníky orgií nejsou jenom dívky zasvěcované božstvům plodnosti, ale i nevěsty a snachy. Kněží jsou hlavními organizátory těchto slavností a šířiteli těchto bludů.

Před hrozivou nákazou má být *ochráněn aspoň Juda*. I pro Judejce byly tyto kulty přitažlivé. Asi také proto, že byly provozovány i ve svatyních, které pro svou praoteckou minulost byly považovány za zvláštní záruku ryzosti a působivosti bohoslužeb, totiž v *Gilgálu* (Joz 5) a v *Bét-elu* (Gn 28). Bét-el čili Dům Boží je tu označen hanlivě jako Bét-aven čili Dům kouzel; slovo *’avyn* je označením jak pro magii, tak pro něco nicotného, neužitečného a ničemného. Toto přeznačení jasně ukazuje na prázdnotu a démoničnost kultů, které se uhnízdlily v této staré svatyni. Ve srovnání s Am 5,5 je příznačné, že Ozeáš neuvádí třetí svatyni Beer-šebu. Místo toho uvádí motiv přísahy (H. š-b-‘). Zdá se, že jeho slova jsou namířena výlučně proti zlořádům bételským a že i Gilgál (= kamenný kruh) je nutno chápat jako součást bételské svatyně. Podle Ozeáše putování na tato posvátná místa nebude východiskem z ohlášené nouze ani útočištěm před valícími se tresty.

¹⁶⁻¹⁹ Prorokovo varování zůstalo bez odezvy. Izrael neuposlechl. Spráhl se s *’modlářskými stvůrami’*. Tak popisuje Ozeáš naprosté odpadnutí Izraele od Hospodina. Baalovský kult se jim stal náplní života i nadějí. Hospodin je proto ponechá v pověrách a kultech, které si zvolili, v láskách, jimž propadli, dokud nepoznají rafinovanou ďábelskost každé modloslužby. Na první pohled se zdá být pro člověka osvobozením a štěstím, ale v kritické chvíli nepomůže. Odtud *’úzkost’* těch, kteří se zklamali. Druhým pojmem, kterým je charakterisován jejich stav, je slovo *’stud’*. Patří k pokání. Prvým předpokladem návratu k Hospodinu je právě tento stud, který je výrazem otřesného zjištění, že to, več lid věřil a doufal, co dělal a prováděl, byla zrada a hanebnost.

b) Hospodinova kázeň

5,1—7

Hospodin potrestá ty, kteří se stali svodem, ačkoli měli dbát na soud a spravedlnost.

5

¹ Slyšte to kněží,

pozorně naslouchejte, dome izraelský,
napjatě poslouchajte, dome královský,
neboť vám byl svěřen soud.

Vy jste se však stali osidlem pro Mispu^a,
rozprostřenou síti na Táboru,

^{2b} jámou, kterou vyhloubili nevěrní^b.Ale já je^c všechny ztrestám.³ Znáám Efrajima,

Izrael se přede mnou neskryje.

Kdykoli, Efrajime, svádiš ke smilstvu,
Izrael bývá znečištěn.

⁴ Jejich jednání jim brání,

aby se vrátili ke svému Bohu;

je v nich duch smilstva,

Hospodina neznají.

⁵ Pýcha Izraelova se obrátí proti němu.

Izraelci, Efrajim, upadnou pro svoji zvrácenost,
upadne s nimi i Juda.

⁶ Se svým bravem a skotem pak půjdou
hledat Hospodina, ale nenajdou.

Unikl jim.

⁷ Pokrytecky se měli k Hospodinu,
zplodili cizí děti.

Nyní je pohltí novměsíc^d, e pohltí jejich dědictví^e.

^ahlídce, O' V. — ^{b-b}kterou nastražili lovci zvěře, O'; a oběti jste stáhli do hloubky, V. — ^cvás, O'. — ^dsněť, O'. — ^{e-e}dosl. podíly; × P.

(3) 6,10 (4) 4,12 (5) = 7,10 :Am 6,8 (6) Am 8,11n Pf 1,28
Iz 1,11nn J 7,34 8,21 (7) 2,13 (= 11 K)

¹⁻⁷ Prorok oslovuje tři skupiny, jimž přísluší bdít nad soudem a spravedlností: kněží, dům izraelský a dům královský; izraelským domem míní nejspíše stařešiny anebo vůbec svobodné občany, kteří

jsou odpovědny za právo, zvláště v branách. Prorok je obviňuje, že se zpronevěřili tam, kde měli být na stráži (Mispa) a v bojové pohotovosti (Tábor, sr Sd 4,6.12.14). Kořenem jejich zrady je neznámost Boha. Nyní mají proti sobě Boha, který zná i toho, kdo jej nezná. Říká: „*Znáám Efrajima.*“ Před ním se nemohou skrýt (sr Gn 3,8 Ž 139,7nm). Všechn lid je odpovědný za zpronevěru (sr Neh 1,6n). Zašli tak daleko, že se už ani nemohou vrátit zpátky k Bohu. Propadli *duchu smilství*. Modloslužba určuje jejich kroky, zatvrzuje srdce a sílí je v jejich nevázanosti. Neujdou Boží kázní, ačkoli se snaží obětmi rozhněvaného Boha uchlácholiti. Izrael se ve své lehkomyšlnosti domníval, že si cestu k Bohu proklestí obětmi a kultickými úkony. Tomu jej naučili zpohanštělí kněží. Věrnost Bohu se však nedá nahradit nějakými obřady technicko-kultického charakteru. Kde je lidské srdce naplněno pýchou, může následovat jen pád. Cesta k Bohu zůstane zatarasena. Marně hledají v kultu Hospodina; zároveň plodí děti smilstva, počaté při baalovských slavnostech. Neujdou trestu. Sklidí, co rozsévají. *Novměsíc sehliti* je i s jejich *podíly*. Zřejmě tu prorok naráží na nějaké obřady, které neznáme; podle všeho byly při novměsíci obětovány i děti (Nyberg: podíly = legitimní děti). Je ovšem také možné, že je těmito slovy vyhlášen soud nad vším, co souvisí s polem, se zemědělstvím a úrodou, co bylo více méně vlastní příčinou odpadnutí od Hospodina k Baalovi. Tak se jim jejich hřích stává osudným. Kdo pošlapává právo, bezděky si sám tká síť, do níž se chytí.

c) Výzva v ohrožení

5,8—15

V nesnázích a v politických nebezpečích chce Hospodin vyburcovat lid k pravému pokání.

- ^aZatrubte na polnici v Gibeji^a,
na pozoun v Rámě^b,
spusťte válečný ryk v Bét-ávenu!
^cJdou na tebe, Benjamíne^c!
^dEfrajím stane se pouští
v den, kdy bude potrestán;
izraelským kmenům
oznámím pravdu.
^eJudští předáci jsou
jako ti, kdo přenášejí mezníky.

- Vyleji na ně
svou prchlivost jako vodu.
¹¹Efrajím^d bude poroben,
soudem zkrušen^d,
protože se rád
za žvástem^e honí.
¹²Budu jak hnisavá rána^f Efrajimovi,
jako kostižer^g Judovu domu.
¹³Když spatřil Efrajím svou nemoc
a Juda svůj bolák,
šel Efrajím k Ašúrovi,
poslal k velkokráli^h.
Ale on vás nemůže vyléčit,
nevyhojí váš bolák!
¹⁴Protože já jsem Efrajimovi jako mladý levⁱ,
jak lvíče Judovu domu.
Já, já sám rozsápu a odejdu,
uchvátím a nikdo nevysvobodí!
¹⁵Odejdu, vrátím se ke svému místu,
dokud^j nevyznají^k svou vinu^j
a nezačnou^k mě hledat.
V své úzkosti mě budou za úsvitu hledat.

^ana pahrbcích, O'. — ^bna výšinách, O'. — ^cozdělil se Benjamín, O'. — ^dpřemohl svého odpůrce (~ P), pošlapal právo, O'. — ^eza nicotou (= modlami; *šav'* místo *šav*, H.), O' ~ T P V. — ^fděsem (jiné vyd. pavoukem), O'; jako mol, V. — ^gosten, O'; hnis, V. — ^h: H. *mělk* *jab* (nesrozumitelné); ke králi Jarimovi, O'; ke králi mstiteli, V. — ⁱpanther, O'; lvíče, V. — ^jnebudou zničeni (*š-m-m* místo *'š-m*, H.), O'. — ^k: 2. os. pl., V.

(S) :Jl 2,1; Oz 4,15 (10) ::Dt 19,14 :27,17 (13) 7,11 8,9
12,2 (= 1 K); 10,6 (14) //13,7 Iz 5,29 Am 3,12 (15) :Dt 4,29
Iz 26,16 Jr 29,13 Am 5,4.

¹¹⁻¹⁴Hospodin volá na poplach před nepřítelem, který se valí od jihu a ohrožuje město Gibeu, Rámu, Bét-el a zemi Benjamínovu, zatímco i Efrajím je ohrožen, patrně ze severu (sr Iz 9,11 [= 12 K]). Jde asi o vpád Judy, který se snaží dobýt pohraniční území za příhodné situace, kdy se Izrael chvěje strachem před asyrským králem Tiglatfalasarem III. Tento úskočný vpád do zad by mohl Juda ospravedlňovat jako odvetu za předchozí nájezd izraelského krále Pekacha. Ve spojení s aramejským Resinem chtěl Pekach přinutit judského krále Achaza k společ-

němu postupu proti asyrské velmoci. Avšak prorok nezná žádnou omluvu. Předchozí křivda neospravedlní křivdu nově spáchanou. Judejci na svých mečích nepřinášejí jednotu a pokoj. Proto ani Juda neunikne soudu. Boží hněv je namířen proti těm, kdo se chtějí obohatit na úkor ohrožených bratří. Ozeáš však ukazuje také na skryté jednání Boží, a to obrazy o hnisu a kostižeru. V bratrské nenávisti, v mocnostech zkázy, zkrátka ve všem, čím je Izrael ničen a ubíjen jako zhoubnou nemocí, působí svobodně, svrchovaně a neviditelně Bůh, aniž je možné jej ztožnit s věcmi a událostmi.

Zdecimované severní království se obrátí k asyrskému velkokráli. Prorocké varování ukazuje na absurdnost takového jednání. Pravého nepřítele nosí Izrael v sobě. *Nevyšel je velkokrál*, když sám Hospodin je ranil morovou ranou. Prorocká kritika asyrské orientace nevyplývá z politické úvahy, že by Asýrie nebyla únosným a spolehlivým spojencem, ale z vidění víry, která rozpoznává, že žádná lidská moc neuchrání před Božími pokutami. Bratrovražedný svár a rozklad životních řádů bude vyléčen a odstraněn jen a jen hlubokým pokáním spojeným s radikální nápravou porušených pořádků. Jen tak může být přivolán Hospodin z nedostupné dálky, kde se skryl, jako by nebyl a jako by neviděl.

Kdo je tím králem? Výraz *járéb* (dosl. 'ať ten se zastane') se vyskytuje jen u Ozeáše, zde a 10,6. Septuaginta tomu už rozuměla jako vlastnímu jménu, a proto jen přepisuje (*Iarim*). V novějších výkladech se běžně spojuje tento záhadný výraz s předcházejícím slovem 'král' (*mělek*) a překládá se 'velkokrál', což byl titul asyrského krále (H. *malki-ráb* místo *mělek járéb*). Nyberg (38n) jej chápe jako jméno nějakého asyrského boha či jméno boha asyrského města, a 'krále' navrhuje chápat jako božstvo Melek, u něhož hledají to, co může jen Hospodin učinit, totiž uzdravení.

Hospodin je Efrajimovi i Judovi jako lev. Je to nevšední přirovnání. Amos mluví o Hospodinovu rozkazu jako o rvaní lva. Ozeáš jde ještě dál: *Hospodin*, který je pastýř, se stává nepřítelem zpronevěřilého lidu, je mu protivníkem. Přitom nepřestává být pravým a jediným vysvoboditelem.

¹⁵ Ohrožený Izrael se domníval, že Hospodin svůj lid opustil, a že je naprosto neschopen odolat asyrské velmoci. Ale prorok vidí vzdálení Boha v jiném světle. Právě ve chvíli, kdy se lid domnívá, že je opuštěn, všemocný a milosrdný Bůh mu podává spásnou ruku a umožňuje mu návrat, bude-li činit pokání (sr J1 2,12nn). To je jediná naděje pro lid. Až jim bude úzko, budou hledat Hospodina bez odkladu hned na úsvitě, s pilností a naléhavostí, a Bůh se k nim vrátí.

d) Neúčinná zbožnost

6,1—11

Hospodin odmítá návrat bez pokání.

6

¹ **Pojďte a vraťme se k Hospodinu, neboť on rozsápal — a zhojí nás, zranil — a obváže nás.**

² **Po dvou dnech nás obživí, v třetí den nám dá povstat a my před ním budeme žít.**

³ **Poznávejme, usilujme poznat Hospodina. Jak jitřenka, tak jistě on vyjde.**

Jak lijavec k nám přijde, jak jarní déšť, jenž svlažuje zemi.

⁴ **Co s tebou mám dělat, Efrajime? Co s tebou mám dělat, Judo?**

Vaše zbožnost je jak jitřní obláček, jak rosa, která hned po ránu mizí.

⁵ **Proto jsem je otesával skrze proroky, ubíjel jsem je výroky svých úst, aby ^a mé soudy vzešly nad tebou ^a jak světlo. —**

⁶ **Milosrdenství chci, ne obět, poznání Boha je nad zápalý.**

⁷ **Oni však ^b po způsobu lidském ^b přestoupili smlouvu, v tom se mi zpronevěřili.**

⁸ **Gileád je tvrzí kouzelníků, ^c plnou krvavých stop ^c.**

^{9a} **Jako číhající hordy ^d se srocuji kněží, na cestě ^f ^e do Šekemu vraždí ^e, prosazují své hanebné plány.**

¹⁰ **V izraelském domě jsem spatřil hnusnou věc: Efrajimovým smilstvem se tam znečišťuje Izrael ^h.**

¹¹ **Ale tobě, Judo, nastane žeň, až změním úděl ⁱ svého lidu.**

a-a~O'; dosl. tvé soudy vyjdou, ~V. — b-b jako Adam, V. — e-e kalící vodu, O'. — d-d tvá síla (*kóchoká* místo *úkechakké*, H.) je (síla) lupiče, O'; a jako jícen lotrů, V. — eH. + na někoho. — f+. Hospodinově, O'. — g-g zabili Sikima (?), O'. — h+ i Juda (z v. 11), O'. — i-zajetí, O' V.

(1n) :Dt 32,39 Ez 37 (3) :Ž 72,6 143,6 (4) 13,3 (5) :Jr 1,10 5,14 23,29 (6) 1S 15,22 Pš 21,3 >Mt 9,13 12,7 (11) Sf 3,20

1-^eSlyšíme odpověď lidu nebo jeho zástupců, kněží, na nějaké kající slavnosti. Liturgickými formullemi, otevřeně a nadšeně hovoří o své ochotě a hotovosti k návratu. Avšak jejich zbožnost je jen jako obláček a jako rosa, které se rozplynou pod palčivými paprsky slunce. Chybí jim vytrvalost v pokání, nevedou kající život. Pokání je něco trvalého. Nečteme „pokání učíte“, ale „pokání činite“ (Mt 3,2). Chvilkové nadšení a horlivost bez poznání Boha a bez vyznání hříchů nemohou proměnit člověka a přivést lid zpátky k Hospodinu.

Někteří vykladači tvrdí, že ve slovech kající liturgie (v. 1—3) jsou obraty, převzaté z okruhu baalovských kultů (např. rozsápal, zranil, obživí; lijavec, déšť). Lid se domnívá, že Hospodin jedná stejně jako Baal; v této sebejistotě ovšem lid není schopen činit pokání. Obrat čeká jako nutný přírodní jev. Jako po letním žáru nastanou podzimní lijavce, tak se musí Hospodin samozřejmě k lidu vrátit. I Tamúz zemře a třetího dne vstane z mrtvých. Stačí jen zachovat liturgii!

Ozeáš jasně svědčí: Vaše oběti jsou jen maskou a podvodem, nepředchází-li a nejde-li spolu něco důležitějšího: *milosrdenství* (sr 1S 15,22 Mt 9,13). Milosrdenství je důsledek věrnosti Hospodinu. Je to plod opravdové zbožnosti. Z ní pak plyne vzájemná věrnost mezi Izraelem a Judou, solidarita člověka s člověkem, soucit a vnímavost pro potřeby druhých. S tím souvisí i to další: *poznání Boha* je nad zápal. Místo dobových věšteckých praktik je nutno jít pokorně k mocnému slovu Hospodinovu, k živé rozpomínce na jeho skutky, prožívat jeho spasitelnou přítomnost a cele se mu dávat k dispozici. To osvobozuje od beznaděje, chytřáctví a spekulací. Ke zbožnosti, k milosrdenství a k poznání Boha vedl Hospodin lid službou proroků. Otesával jej, formoval, zbavoval pohanství, *bil jej svými výroky*, trestal a napomínal. Bylo by však chybou vykládat postoj prorokův jako boj proti kultu a obětem vůbec. Proroci bojují proti zvrácenému kultu, proti magii při obětech, kdy na místo poslušnosti nastupuje snaha Boha ovlivnit a zavázat si ho, jak činívali pohané a jak činí člověk vždycky, když chce nějakým způsobem Boha přimět ke splnění svých přání.

Konec verše 5,15: „V své úzkosti mě budou za úsvitu hledat“ vedl k tomu, že následující slova 6,1—3, třeba převzatá z okruhu baalis-

mu, se pokládají za vyznání, které Hospodin sám vyžadoval od svého lidu, jako by mu je přímo vkládal do úst. Jsou totiž klasickým vyjádřením způsobu, jak opravdu hledat Boha; viz typické: „vratme se (H. *š-v-b*) k Hospodinu“. Navíc tento oddíl a Jon 2,1 (viz Mt 12,40 16,4) jsou jedinými místy Starého zákona, která podle slov apoštolových vydávají svědectví o zmrtvýchvstání třetího dne (1K 15,4). Snad prorok sám ani v plné míře nevěděl, kam jeho slova míří (1Pt 1,10n). Církev pak dodatečně, z hlediska evangelia, s úžasem rozpoznává, že Duch, mluvící prorokem, mnil to, co se naplnilo v Kristu; pro Krista pak se naplňuje i ve věřících. Třídenní doba je dobou temnoty a smutku i jejich naplněním a skončením; proto končí 'postavením' a vzkříšením.

7-11 Je však možný návrat, když se ukazují taková přestoupení a zvrácenosti? Lid *přestoupil smlouvu* 'po způsobu lidském'. Je možné za výrazem 'lidský' (H. *'ádám*) vidět narážku na jméno Adam (Gn 3 sr Ř 5,12nn). Souvislost s místy Gileád a Šekem vede některé vykladače k tomu, že zde vidí místní jméno Adam a tedy narážku na událost, o níž nevíme nic bližšího (sr Joz 3,16). Cesta kouzelníků (H. *pó'ale' ávæn*) z Gileádu je poznamenána krvavými šlépěmi (šlépěj = *'qubbá*; od téhož kořene je odvozeno jméno Jákob). Možná, že tu je nějaká nepřehledná narážka na jákobovskou tradici (Oz 12,3 [= 2 K]; sr Wolff, 155) nebo se myslí na nějakou krvavou akci (sr Sd 12,5n 2Kr 15,25) či dokonce na kultické provinění při magických obřadech, které se nelekají ani dětských obětí.

Další obžaloba dopadá na kněžstvo. „Na cestě do Šekemu vraždí.“ Šekem, město lévijské, bylo místem smlouvy a městem útočištným. Kněží porušují jeho charakter asyly a vydávají na smrt ty, kteří se tam uchýlili. Dopouštějí se podobných činů jako Šimeón a Lévi (Gn 34) a jako muži šekemští za Abimeleka (Sd 9,25). Ve všech případech jde o přestoupení smlouvy. „Efrajim, to pokolení královské, máje být jiným za příklad vši pobožnosti a svatosti, je příklad a vůdce ke vši nešlechetnosti všemu Izraeli“ (Kv).

Verš 11 je většinou chápán jako pozdější vsuvka judského redaktora, který tím aktualizuje a přejímá i pro Judu celé poselství. *Judu čeká zeň*. Chápeme-li žeň jako soud, nutí nás to, abychom druhou část verše přiřadili ke kap. 7. Tak tomu rozumí i Septuaginta. Podle hebrejského textu je však možné tato slova chápat jako zaslíbení, které se naplní, až soudem pročištěný Juda převezme i dědictví Efrajimovo.

e) Pošetilost zatvrzelého Efrajima

7,1—16

Hospodin odhaluje bezradnost a roztěkanost lidu.

- 7** ¹ **Kdykoli léčím Izraele,**
vychází najevo zvrácenost Efrajimova
a zlořády Samaři,
jak proradně jednají.
Zloděj se vloupává,
na ulici horda přepadává.
² Ani je nenapadne,^a
že pamatují na všechny jejich zlořády.
Jejich skutky jsou již všude kolem nich,
mám je před očima.
³ Svými zlořády obveselují krále^b,
svou přetvářkou velmože.
⁴ Všichni jsou cizoložníci,
jsou jako rozpálená pec
^c bez pekaře, který přestane pečovat o oheň^e,
když dá zadělané těsto kynout.
⁵ Nastal ^dden našeho krále^d!
Velmoži se rozpálili ohnivým vínem.
Král se spolehl na ničemy.
⁶ ^eZáludně se k němu blíží,
jejich srdce je jako pec^e;
celou noc
spí jejich pekaři,
za jitra hoří
plápolajícím plamenem.
⁷ Každý z nich sálá jako pec,
požirají své soudce;
všichni jejich králové padají,
nikdo z nich nevolá ke mně.
⁸ Efrajim se směšuje s národy,
Efrajim se stal neobráceným obětním koláčem.
⁹ Cizáci stravují jeho sílu,
on to nepoznává;
ačkoli prokvétá šedinami,
on to nepoznává.

- ¹⁰ Pýcha Izraelova ^ase obrátí proti němu^a.
K Hospodinu, svému Bohu se nevracejí,
vůbec ho nehledají.
¹¹ Efrajim je jako bláhová holubice,
snadno se dá zlákat.
Volají k Egyptu,
putují za Ašúrem.
¹² Až zase půjdou, rozestřou
na ně svou síť,
schytám je jako nebeské ptactvo,
ztréstám je,^b jak o tom slýchali ve svém shromáždění^b.
¹³ Běda jim, protože utekli přede mnou!
Zhouba na ně, že povstali proti mně!
Já jsem je vykoupil,
oni však o mně mluví lži.
¹⁴ Nevolají ke mně úpěnlivě ze srdce,
když skučí na svých lůžkách.
Scházejí se¹ při obilí a moštu,
a mně se vyhýbají.
¹⁵ Ať jsem je trestal,
ať jsem posiloval jejich rámě,
oni proti mně vymýšleli zlé.
¹⁶ Obracejí se, ne však k Nejvyššímu¹,
jsou jako záludný luk.
Mečem padají jejich velmoži
pro jazyk, jenž soptí hněvem.
Pro to vše budou k posměchu
v egyptské zemi.

^adosl. neřeknou si v srdci; O' jinak. — ^bH. sg.; ~ V; :: pl, O'. —
^cna chvíli se město oddalo klidu, V. — ^dodny vašich králů, O' —
^eproto se jejich srdce rozpálila jako pec, když je svrhovali, O'; neboť
udělali ze svého srdce jakoby pec, V. — ^f= král?; Efrajim, O'; jejich
vášeň. P T. — ^gbude pokořena před ním, O' V. — ^hpři pověsti
o jejich úzkosti, O'. — ⁱH. g-v-r hřp; :: dělají si zářezy (<g-d-d), O';
přezvykovali, V. — ^jH. 'al; k ničemu, O'; aby byli bez jha, V ('ól
místo 'al, H.).

(2) Ž 90,8 (6) : Iz 9,17 (= 18 K) (7) : Ž 14,4 (9) : Zj 3,17
(10) = 5,5 : Am 6,8 8,7!; Am 4,6.11 (13) Ž 81,14n (14) : Ž
4,5.8 (16) Ž 78,57

^{1a}Hospodin je jediný a jedinečný *lékař Izraele*. Kdykoli však začne shovívát a odpouštět, objevují se nové zvrácenosti a zlořády. Efrajim a Samaří, kteří patří k sobě jako Juda a Jeruzalém (Iz 2,1), se pro své hříchy řadí přímo po bok kouzelníků z Gileádu (Oz 6,8). Hospodin dával svému lidu příležitost, aby se obrátil. Těchto příležitostí měl lid využít k vnitřní obrodě. Nedbali toho, ale Bůh zná jejich jednání. Neujdou následkům.

³⁻⁷*Král* ani *velmoži* se nezasazují o právo a spravedlnost, nebudují v zemi pokoj a bezpečí. Pro svou nevěru vůči Hospodinovu zákonu jsou nazváni *cizoložníky*. Obraz rozpálené pekařské pece přiléhavě ilustruje jejich krutou zvrácenost a nezkrotnost jejich žádostí. Prorok zároveň pranýřuje způsob, jakým se izraelští králové dostávali na trůn: *vražda stíhá vraždu* (2Kr 15,10.14.25). Nejde o jednotlivé události, ale o celé dějiny království, viděné a hodnocené z tohoto zorného úhlu (sr 1Kr 15,27n 16,9n.15nn 2Kr 9,14). Velmoži bezohledně prosazují své plány a pokrytecky čekají na vhodnou chvíli. Opíjí krále, který nic netuší (sr 1Kr 16,9nn). Náhle vzplane jejich divokost, a trůny se kácejí. Tentýž duch, který krále vynesl nahoru, sráží jej dolů. V tomto divokém bláznovství, které stravuje samo sebe, se naplňuje Boží soud.

Ve zmínce o *'dni krále'* vidí Nyberg melekovskou slavnost, snad totožnou s korunovací; Melek (= král) je podle něho božstvo. Wolff toto pojetí odmítá. — Je možné, že tu prorok naráží na nastolovací slavnost, jak o ní máme doklady zvláště z babylónského prostředí. Někteří králové ji asi zaváděli i do Izraele. Jestliže nějaká taková slavnost v severním Izraeli existovala, pak ji Ozeáš řadí mezi neblahé jevy izraelského království, protože se při ní dály různé nepřístojnosti.

⁸⁻¹²Efrajim se směšuje s národy, a tak vlastně zanikne. Prorok jej srovnává s *neobráceným obětním koláčem*, který není k ničemu, protože je na jedné straně zcela spálený; to dokresluje motiv zániku. Efrajimova zatvrzelost hraničí až s hloupostí. Nepoznává, že jej cizáci szírají. Je jako *bláhová holubice*. Modloslužba omamuje a zbavuje rozumu. Nerozumnost je samozřejmě patrná ve všem, i v politickém rozhodování. I tam je vidět kolísavost a bezradnost: „Volají k Egyptu, putují za Ašúrem“, ale to je nezachráně.

Nejhorší na celé věci je *bezstarostnost*, s jakou hledí Izrael do budoucnosti. Cizí mocnosti ovlivňují jeho život; stále hlouběji propadá jejich náboženství, kultuře a politice. Už zapomněl, že návrat k Bohu je smyslem jeho dějin, že chopit se Boží záchranné ruky je jediným východiskem. Pro tuto lehkovážnost ani netuší, že se chytá do sítě, kterou před něho rozprostřel sám Hospodin, že je lapen právě v tom, o čem měl za to, že mu to pomůže utéci Božímu soudu.

¹³⁻¹⁸Svým útekem od toho, který je vykoupil a je jejich Bohem od vyjití z Egypta (12,10 [= 9 K]), připravují sami sobě zkázu. Hospodinu se vyhýbají, k němu nevolají. Jejich *skučení na lůžkách* je volání k Baalovi, jehož prosí o obilí a mošt. Proto také někteří badatelé navrhuji překládat se Septuagintou: 'zraňují se', místo: 'scházejí se' (sr 1Kr 18,28). Sebezraňování bylo v Izraeli přísně zakázáno (Dt 14,1; Lv 19,28). V každém případě jde o zpronevěru vůči Hospodinu. Takový lid je *jako luk*, jehož *špy jdou mimo*. Izrael byl však vyvolen, aby byl dobrým nástrojem v ruce Boží, prostředkem k uskutečňování Božích plánů a záměrů.

Jako označení *'Nejvyšší'* tu čteme H. 'al, jež se u Ozeáše vyskytuje ještě v 11,7 (snad též Iz 59,18). Hebrejská vazba bez předložky dala Nybergovi podnět k dohadu, že se zde původně mluvilo o návratu k bohu, který se jmenoval Al a byl prý to bůh války. U něho Izraelci hledají útočiště, ale marně. Stejným směrem vlastně ukazuje také Septuaginta, když překládá: 'k ničemu'. Text, který máme před sebou, však zřejmě chápal označení 'al jako zkratku za 'eljón. Tak byl označován Bůh, který byl zdávna uctíván v Jeruzalémě (sr Gn 14,18-22). Splynul pak s Bohem Izraelským a 'eljón či zkratka 'al se stala přívlastkem Hospodina (= Nejvyšší).

f) Kdo seje vítr, sklídí bouři

8,1—14

Boží soud se valí na lid, který Hospodina vyznává jen ústy.

8

^{1a}Polnici k ústům^a!

Jak orel na dům Hospodinův!

Vždyť moji smlouvu zrušili,

můj zákon přestoupili.

²Marně budou ke mně úpěnlivě volat:

„Bože můj, my Izraelští tě známe.“

³Izrael odvrhl dobré,

^bnepřítel jej bude honit^b.

⁴Krále si ustanovili, ale beze mne,

dosadili velmože, ale já se k nim neznám.

Ze svého stříbra a zlata

si udělali modlářské stvůry

ke své vlastní zkáze.

^{5c}Tvůj býček ti přinesl zavření^c, Samaří.

Můj hněv plane proti nim!

Jak dlouho ještě? Nemohou zůstat bez očistného trestu!

⁶ Neboť z Izraele je býček,
řemeslník jej udělal,
není to Bůh.

^d Jen třísky zůstanou^d
po samařském býčku.

⁷ Zaseli vítr —
sklidí bouři.

Ani stéblo jim nevyroste; co vzklíčí,
nevydá žádnou mouku;

kdyby snad i něco vydalo,
cizáci to pohltí.

⁸ Izrael bude pohlčen.
Hle, budou mezi pohany
jako bezcenná nádoba.

⁹ Vystupovali k Ašúrovi,
k divokému oslu, který zná jen sebe.
Efrajim^e si kupuje lásku^f!

¹⁰ Ale i kdyby^g posílali dary^g ke všem pohanům,
přece je seženu dohromady
a^h začnou brzo okoušet z břemene
krále velmožů^h.

¹¹ Efrajim postavil mnoho oltářů, aby hřešil;
má tedy oltáře, aby hřešilⁱ.

¹² Kdybych mu napsal sebevíc ze svého zákona,
bude to přijímáno jako něco cizího.

^{13j} Při obětech mých darů
obětujiⁱ maso, aby jedli.
Hospodin v nich nemá zalíbení.

Však si připomene jejich zvrácenost
a ztrestá jejich hříchy.

Půjdou zpátky do Egypta^k!

¹⁴ Izrael zapomněl na svého Učinitele a nastavěl
Juda postavil mnoho opevněných měst. [chrámů.
Ale já pošlu oheň na jeho města,
který sežere jejich paláce.

^{a-a} do jejich klínu jako prach (?), O' — ^{b-b} následovali nepřítel (nebo: to špatné), O'. — ^{c-c} odvrhni svého býčka, O'; zavržen je tvůj býček, V. — ^{d-d} jen podvodem byl (býček...), O'; neboť pavučiny zbudou z, V. — ^{e-e} osamocen vyrostl Efrajim, O'. — ^{f-f} dosl. dává dárky lásky. — ^{g-g} budou vydáni, O'. — ^{h-h} na čas přestanou pomazávat krále a knížata, O'; budou mít na čas pokoj od krále a knížat, V. — ⁱ⁻ⁱ oblíbené (t.

oltáře), O'. — ^{j-j} budou-li na oblíbených oltářích obětovat, O'. — ^{k-k} + v Asýrii budou jíst nečisté věci, O'.

(1) :5,8 Iz 58,1 Jr 6,17 Ez 3,17; Dt 28,49; Oz 6,7 (2) :Jr 14,8n (4) 1S 8,5nn :2Kr 15,10.14.25.30 (5n) 1Kr 12,28.32 :Ex 32,4 (7) :10,13 Jb 4,8 Př 22,8 Ga 6,7 (8) :Jr 22,28 (9) 5,13 7,11; Ez 16,32-34 (13) :Iz 1,11 Am 5,22; Oz 9,9; 9,3 Dt 28,68 (14) Jr 17,27 Am 2,5

¹⁻¹³ Prorok vybízí k *troubení* na poplach, neboť se nečekaně blíží pohroma na díln Hospodinův, jímž zde není míněn chrám, nýbrž celá země. *Nepřítel se řítí* jako orel, který je v prorockých výročích obrazem rychlosti, *žravosti* a *dravosti*. Důvod ohrožení je v tom, že lid opustil Hospodinovu smlouvu a jeho zákon. Oba termíny, 'smlouva' a 'zákon' jsou vlastně líc a rub téže věci. Motiv smlouvy zdůrazňuje závazek věrnosti, který na sebe vzal Hospodin, zákon pak závazek poslušnosti, který na sebe bere lid. Lid však smlouvu zrušil a zákon přestoupil. Trest jej za to nemine.

⁴⁻⁷ Znovu se opakuje *výčet bludů*, jichž se Izrael dopustil. *Dosadili krále* bez Božího rozkazu. Nemyslí se tu jen na časté změny dynastií, ale pravděpodobně je tu vysloven rozsudek nad celým severním královstvím. Stalo se typem království, které naprosto neodpovídá Božím řádům, podle nichž je král služebníkem (sr i Krále králů, Mt 20,28). Nikdo z lidí, ani král, nemůže zastupovat Hospodina, jak se o to pokoušeli severoizraelští králové (sr 1Kr 12,28.33 Am 7,13). Král i knížata jsou dosazováni proti vůli Boží; zvůle vládne ve všech oblastech.

Zpohanštělý lid si po vzoru Kenaanců vytvářel *obrazy býků* a viděl v nich symboly božské plodivé síly. Jeroboám I. umístil podobné posvátné předměty v Bét-elu a Danu jako znak moci Hospodinovy (1Kr 12,28n), původně snad jen jako podnož neviditelného Boha, a tedy znamení jeho přítomnosti. Časem byli tito býčci uctíváni jako přímé zobrazení Boha. Výrok prorokův se bezpochyby vztahuje na býčka bételského, neboť Dan bylo v té době již pravděpodobně připojeno k říši asyrské. Samaří bylo v tak těsných stycích s poutní a navíc královskou (Am 7,13) svatyní v Bét-elu, že je možné název 'samařský býček' chápat v přeneseném smyslu jako označení severoizraelského kultu vůbec. Ozeáš zbavuje modlářské výtvary posvátného oparu a magického charakteru. Vyhlašuje nad nimi i nade vším modlářstvím, jemuž Izrael propadl, Boží soud: „*Jen třísky zůstanou po samařském býčku.*“ Výraz třísky napovídá, že takový symbol byl obvykle ze dřeva, jen na povrchu potažený kovem.

Počínání Izraele přirovnává Ozeáš k *seti větru*. Vítr v sobě nemá životodárnou sílu. Je obrazem nicoty a neužitečnosti (sr Př 22,8 Jb 4,8). Co člověk rozsívá, to bude také žít (Ga 6,7n), ovšem v míře daleko větší

podle obdoby, jaká je mezi setím a sklizní. Modloslužba je setím větru. Trest doléhající na Izraele za tuto zpronevěru je přirovnáván k bouři, která je v Písmu častým obrazem Božího soudu (sr Iz 17,13 66,15). Hřích tedy neplodí zase jenom hřích, ale zároveň s sebou nese i trest. Nad Božím lidem se vznášejí hrozivá mračna.

⁸⁻¹⁰ Poslání Izraele nespočívá ve velikosti chrámů, v síle opevnění, v bohatství země, v královském lesku. To všechno mohou mít také jinde. V Egyptě a v Asýrii měli všeho mnohem víc. Ale Boží lid se objevil v dějinách, aby plnil Bohem dané poslání. Na počátku jeho dějinné existence byly *velké činy Hospodinovy*: vychvázení z Egypta a cesta pouští. I jiné národy ovšem Hospodin ovládá, ale pouze Izraeli zjevil svou vůli. Izrael je Božím zvláštním služebníkem, který má nést pochodeň zjevení až do chvíle, kdy se zástupy ze všech stran a národů pohnou na horu Hospodinovu. Avšak dělá to Izrael? Prorok mu vytýká, že své poslání zradil. Nechce-li však být lidem zvláštním (Ex 19,5n), vrátí se do Egypta. Nemyslí se to ve smyslu zeměpisném. Velkou Boží revoluci exodu zmařil lid svou nevěrou.

Věřtí víc modlám než slovu, protože modly může vidět a ohmatat. Tím *zrazuje svoje poslání* Božího lidu. Proto přijde krutý trest. Na obzoru se stále jasněji rýsují úspěchy surového militarismu bezohledné mocnosti, Asýrie. Ničí a pálí města, nelítostně vraždí. Jedna země za druhou se stávají obětí její mocenské rozpínavosti. Efrajim smlouvá, službičkuje, kolaboruje. Okusí tedy něco z *břemene 'krále velmožů'*. Hrozným způsobem potvrdily dějiny prorokovu hrozbu. Katastrofa severního království nedala na sebe dlouho čekat.

Titul 'krále velmožů' připisuje Wolff asyrskému velkokráli; sr Ez 26,7, kde babylónský král je jmenován 'král nad králi'. Nyberg se naopak domnívá, že tu jde o božstvo Meleka s knížaty; upozorňuje na paralelu s titulem Hospodin zástupů (64).

¹¹⁻¹⁴ V severním Izraeli se kult stal samoúčelným, chrámy a bohoslužebný rituál nahrazovaly živé slovo Boží. To prorok vidí a odkrývá. Za fasádou čilého náboženského ruchu spatřuje hřích, ohrožující samu existenci lidu: Neváží si Božího zákona, zapomínají na svého Stvořitele. *Množství oltářů a obětí* je jen utvrzuje v tomto hříchu, neboť v nich upevňuje přesvědčení, že je vše v nejlepším pořádku. V podobné situaci se ocitl Juda, když spolehl na opevněná města a na své paláce. Bůh však nezapomněl na jejich pýchu, stihá je a dostihne.

g) Konec jásotu

9,1—9

Prorok vyhláší konec modlářských slavností, a proto je nenáviděn.

9

¹ Neoddávej se, Izraeli,
bujnému veselí jako národy!
Smilstvem se odvracíš od svého Boha,
miluješ nevěstčí mzdu
na každém obilním mlatě.

² Mlat ani lis jim nedá obživu,
země bude bez moštu.

³ Nebudou sídlit v Hospodinově zemi.
Efrajim se vrátí do Egypta,
v Ašúru budou jíst nečisté věci.

⁴ Už nepřinesou Hospodinu úlitbu vína,
nebudou mu příjemné jejich obětní hody.
Stanou se jim chlebem truchlicích.

Všichni, kdo jej jedí, budou nečistí.
Svůj chléb jedí jen kvůli sobě,
nemá místa v Hospodinově domě.

⁵ Co chcete připravit pro slavnostní den,
pro sváteční den Hospodinův?

⁶ Neboť i když vyjdou z poplenní,
sebere je Egypt,
Memfis je pohřbí^a.

Bodláčí podědí jejich převzácné stříbro,
trní se rozroste v jejich stanech.

⁷ Přišly dny navštívení,
přišly dny odvety,
^b pozná to^b Izrael!

Je prorok pošetilý? Muž Ducha je potrhlý?
To pro množství tvé zvrácenosti,
^c pro mnohou nevráživost^c.

^{8d} Ten, kdo hlídá Efrajima a stojí při Bohu,
je prorok.

Čihařské osidlo je nastraženo na všech jeho cestách,
nevráživostí je stíhán v domě svého Boha.

⁹ Hluboko do zkázy zabředli,
jako^e tehdy v Gibeji^e.

**Na jejich zvrácenost Bůh pamatuje,
ztrestá jejich hříchy.**

^a přijme, Machmas je pohřbí, O'. — ^b b-zničen bude, O'. — ^c vzrostlo tvé šílenství, O'. — ^d ~ O'; text nejasný; :: prorok se stal osidlem atd., V ~ K. — ^e za dnů pahorku, O'.

(1) 1,2 (2) 2,11 (= 9 K) (3) 5,13 7,11 11,5 (4) ::Dt 26,14
(5) :Ex 23,15n (6) 10,8 (7) :Am 3,2; :J 10,20 (8) :Am
7,10nn Jr 20,1nn (9) 8,13 :Sd 19,22nn 20,13

¹⁻⁶ Prorok ohlašuje, že nastane *konec radovánek*. Ze souvislosti vyplývá, že má na mysli bujně dožínkové slavnosti konané obvykle *na mlatech* (sr Rt 3,1nn). Do bezuzdného veselí pojednou zaznělo ostré slovo Hospodinovo tlumočené Ozeášem. Není divu, že zraňovalo city a naděje shromážděných zástupů a že proroka nenáviděli a dokonce jej i pronásledovali (Oz 9,7n). Obviňuje Izraele, že jásá nad 'nevěstčí mzdou'. Tak nazývá obilí považované za dar bohů plodnosti (2,7 [= 5 K]). Baalům připisuje zbloudilý Izrael vydařenou úrodu, jim se klaní a jim děkuje. Proto přichází Boží hněv a soud. Nastane čas odplaty, aby Izraelci poznali, jak se provinili proti svému Pánu a Dárci všeho dobrého. Boží lid nebude dál užívat dobrodiní Hospodinovy země, kterou tak zohavil modloslužbou. V Egyptě a v Asýrii hledali útočiště, a právě tyto země se jim stanou hrobem. Memfis je známé egyptské město s ohromným pohřebištem. V Asýrii pak hynuli jako zajatci, přizpůsobovali se a splývali s pohanským prostředím. Ohlašovaný konec radosti není kdesi v nedohlednu. Je už za dveřmi, tak blízko, že snad nebude ani čas připravit se na den Hospodinova svátku, na podzimní slavnosti (Wolff).

⁷⁻⁹ Hlas prorokův je velmi nepříjemný. Přímě vyhrožuje: „*Pozná to Izrael!*“ Aby ho umlčeli a zbavili se nepříjemného slova, prohlašují o něm, že se pomátl. Tak *Ozeáš* — spolu s celou řadou jiných proroků a Božích svědků — na sobě *nese tíhu osočování a nenávisť* (2Kr 2,23 9,11 Am 7,10nn J 10,20 Sk 26,24n). Avšak nezalekl se, nedal se odradit ani zlomit, i když vidí, že ti, jimž chce pomoci, mu kladou nástrahy. Zmínka o dnech Gibeje odkazuje na skutek Benjamínců, jehož se chtěli dopustit na levitovi (Sd 19,22). Tak daleko jde zvrácenost těch, kdo se nechtějí podrobit Božímu slovu a snaží se uniknout jeho ostnům. Úděl proroka je přetěžký, protože není a nemůže být nezúčastněným divákem, ale musí být svědkem a případně i mučedníkem pro Boží pravdu.

h) Zavržení lidu

9,10—17

Na Boží lásku odpovídá lid nevěrností, a proto jej Bůh potrestá.

- ¹⁰ **Jak hrozny na poušti
našel jsem Izraele,
jak první plody fíkovníku, ty nejranější,
spatřil jsem vaše^a otce.
Oni však odešli na Baal-peórem,
zavěttili se té ohavě
a stali se ohyzdami
jako jejich miláčků.**
- ¹¹ **Efrajimova sláva odlétne jako pták.
Nebudou plodit ani rodit ani neotěhotní.**
- ¹² **I když své syny odchovali,
zbavím je jich,^b dříve než dospějí^b.
Běda, běda jim,
^c když od nich odstoupím^c.**
- ¹³ **Efrajim, jak jsem viděl,
^d vzhlíží k Týru pevně zabydlenému^d;
teď však Efrajim musí vyvést
své syny před vraha.**
- ¹⁴ **Dej jim, Hospodine!
Co jim dáš?
Neplodné lúno
a vyschlé prsy jim dej!**
- ¹⁵ **V Gilgálu je zdroj všech jejich zlořádů,
proto jsem je tam začal nenávidět.
Pro jejich zlé skutky
je vyženu ze svého domu.
Už jim znovu lásku neprokážu.
Všichni jejich velmoži jsou vzpurní.**
- ¹⁶ **Efrajim bude zbit,
jejich kořen uschne,
žádné ovoce neponesou.
I kdyby něco zplodili,
usmrtím nejvzácnější plody jejich lúna. —**

**17 Můj Bůh je zavrhně;
protože jej neposlouchali,
stanou se psanci mezi pohany.**

a¹jejich, O¹ V. — b²mezi lidmi, V ~ O¹. — c³omé tělo z nich, O¹ (besáři místo besáři, H.). — d⁴-d⁴: k lovu vystavili své děti, O¹.

(10) Dt 32,10; Nu 25,3 (11) :Dt 28,18 (12) :Dt 32,25 (13)
:Ez 27,3 28,2 (16) :Am 2,9; Oz 9,12 (17) Dt 28,64n

10–14V pozadí tohoto výroku je tradice o putování po poušti. Právě sem klade prorok Boží vyvolení. Na vztahu Hospodina a lidu ukazuje velikost milosti a hříchu. Hospodin našel lid na stepi jako hrozny a jako rané fíky. Je to neobvyklý obraz, neboť na poušti neroste ani réva ani fikovník. Právě tak neobvyklé a zázračné je setkání Boha s člověkem, Hospodina s Izraelem. Boží lid se dostal do středu mimořádné Boží lásky, která je pramenem života. Avšak již na poušti narušoval tento svazek svou neposlušností. Když přišel na moábské území, podlehl tamějšímu kultu Baal-peóra (Nu 25,1—5 Dt 4,3). Zasvětil se přímo tomuto božstvu plodnosti v naději, že si tak zajistí život a budoucnost. Oddal se Baalovi, který je v Písmu nejednou označován posměšným slovem ohava, hanba (sr Jr 3,24 11,13). Jaký bůh, taková i jeho ctitelé, o nichž praví prorok, že jsou ohyzdní; tímž výrazem jsou pojmenovány nicotné modly (sr Dt 29,16 [= 17 K] 2Kr 23,24). Cesta lidu, vykoupeného z egyptského otroctví, je tedy hned zpočátku poznamenána zpronevěrou, která má v sobě cosi nepochopitelného. S hříchem lidu kontrastuje předivná a trpělivá Boží láska.

Slova verše 13. jsou velmi obtížná. Překlady a výklady se tu značně rozcházejí. Pokládáme výraz *gor* za označení města Týru. Jeho jméno (blízké slovu *gôr* = skála) odpovídalo jeho bezpečné a nedobytné poloze. Prorok Amos horlí proti tomuto městu (1,9). Ž Týru (a ne ze Sidónu) pocházela Jezáběl, dcera Et-baala, žena bezbožného Achába (1Kr 16,31; Sidón je tu označením pro Foinicii, ne jménem města). S touto královnou je spojován agresivní postup baalismu v severním Izraeli. To je patrné v pozadí prorokových slov.

Boží rozsudek je přísný a neodvolatelný. *Kletba neplodnosti* má otrástit lidem a stát se mu znamením Hospodinovy všemoci a Baalovy nicotnosti, znamením Izraelova hříchu a Božího soudu.

15–17 Je velmi nesnadné určit, o které místo, označené jménem *Gilgál*, tu jde. Ozeáš chce pravděpodobně připomenout události, související s ustanovením prvního krále (1S 11,14n 15,12). Tehdy zavrhl Izrael Hospodina, aby nad nimi nekraloval (1S 8,7). V počátcích izraelského království vidí prorok zdroj veškeré zločiny a vzpurnosti předáků i lidu. Nyní se dostávají důsledky: oni opustili Boha, Bůh opouští je.

Jsou vypovězeni z Božího domu, *vyhnáni ze země zaslíbené*, zbiti a raněni neplodností, to nejdražší, co měli — děti, jsou usmrčeny. Pro svoji neposlušnost ztrácí lid nárok na zemi otců a na dary a výsady dobrotivého Boha. Stává se tulákem jako Kain (sr Gn 4).

Při lásce a nenávisti není ve Starém zákoně na rozdíl od našeho běžného pojetí ovlivněného romantismem důraz na afektech. Milovat i nenávidět znamená vědomě zvolit a potom zachovávat kladný či záporný vztah k osobě nebo věci a jednat podle něho. Protiklad milování a nenávidění vyznačuje rub a líc téže volby; ani zde není důraz na citovou stránku. Tak je i s volbou mezi dvěma syny (Jáko, Esau), mezi dvěma ženami apod.

i) Stržení oltářů

10,1—8

Nevěrný lid zneužívá Božích darů. Nenajde žádné útočiště před doléhajícím soudem.

10 **1** Rozbujelá réva je Izrael,
jen pro sebe skládá ovoce.
Čím více má ovoce,
tím více oltářů staví,
čím je krásnější jeho země,
tím více krásili posvátné sloupy.
2 Jejich srdce je plné úlisnosti,
ale budou ^apykat za vinu^a.
On strhne jejich oltáře,
zboří jim posvátné sloupy.
3 Teď říkají:
„Nemáme krále.
Hospodina jsme se nebáli,
co může král pro nás udělat?“
4 Zaklínají^b se falešnými slovy,
když uzavírají^b smlouvu;
jejich soud bují jako jedovaté býli
na zoraném poli.
5 ^cO bét-ávenské jalovici^d se budou třást strachem^e
obyvatelé Samaří;
jeho lid bude truchlit nad býčkem.
^eAť si jeho žreci
jásají nad jeho slávou,
ta^e se od něho odstěhuje.

**⁶I jeho socha bude donesena do Ašúru
jako obětní dar velkokráli^a.**

⁸Efrajim sklídí ostudu^c,

Izrael bude zahanben pro své rozhodnutí.

**⁷Je veta po Samaří i po jeho králi,
je jako ulomená větev na vodách.**

**⁸Vyhlazeny budou výsosti^h Ávenuⁱ,
Izraelův hřích.**

**Trní a hloží vyroste
na jejich oltářích.**

**Tu řeknou horám: „Přikryjte nás!“
a pahrbkům: „Padněte na nás!“**

^{a-c}zmaření, O' (*š-m-m* místo *'š-m*, H.). — ^b::2. os. pl, V. — ^{e-ea}bét-ávenské krávy ctíli..., V. — ^abýčka, O'. — ^{e-ea}jako jej popudili k hněvu, budou se radovat nad jeho slávou, že..., O'; a jeho žreci bĕdovají (?) nad jeho slávou, že..., V. — ^rsr 5,13; králi Jarimovi, O'; králi mstiteli, V. — ^{s-s}jako Efrajimův dar jí přijme, O'. — ^holtáře, O'. — ⁱmodly, V.

(1) Iz 5,1n Jr 2,21; ::Ex 23,24 Lv 26,1 (4) Am 6,12; :Oz 12,12 (= 11 K) (5) 8,5 (6) :5,13 (8) :4,13; :9,6 2Kr 23,15n; > L 23,30 Zj 6,16

¹⁻²Prorok přirovnává Izraele k *rozbujele révě*, která se divoce rozrůstá, a proto nenese ovoce tomu, komu je má nést, ale jen sobě. V pozadí je znovu myšlenka u Ozeáše častá, že lid zapomněl na Hospodina a podlehl svodu kenaanské země. Právě množství toho, co dostal a co má, je mu svodem. Svědčí proti němu *množství oltářů a okrášlené posvátné sloupy*, maséby. Oltáře mu už nebyly svědectvím o Hospodinově zjevení ani památkem vyznání otců. Mnohé maséby přejal od pohanů po příchodu do země a přeznačil na památníky a připomínky zjevení či smlouvy. Nyní zřejmě nabyly zase původního posvátného významu jako symboly Baala a vůbec kultů plodnosti. Lid sloužil Hospodinu a hned se zase klaněl Baalovi. To je jeho vina, kterou nesmyjí oběti na oltářích a nezakryjí okrášlené sloupy. Hospodin oltáře strhne, doslova 'zlomí jim vaz' (H. *'r-p*) jako zvířeti nevhodnému k oběti (Ex 13,13 34,20). A posvátné sloupy, které symbolisovaly přítomnost božstva, budou zbořeny; lid pozná, že tam Bůh nesídlil.

³⁻⁴Lid Boží je na dně a bez pomocníka. *Poznal bezmocnost královu* v době častých dynastických změn. Výrok Ozeášův spadá možná do doby, kdy byl zajat král, ale Samaří se dosud bránilo nepříteli (sr 2Kr 17,4n). Ztratili úctu a důvěru ke králi; pozdě pochopili, že král nenahra-

di Hospodina. Nedostatek dřívější bázně před Bohem je patrný všude, nejen v lidu, ale i na dvoře královském; zasahuje všechny oblasti, náboženskou, politickou, kulturní i sociální. Prorok zvláště připomíná křivé přísahy při uzavírání smluv. Právo bylo převráceno a stalo se jedem (sr Am 6,12) a výsměchem smlouvě života a pokoje, kterou Hospodin uzavřel se svým lidem.

O '*zoraném poli*' (či 'brázdách pole') čteme u Ozeáše ještě 12,12 (= 11 K). Jde o místa nám nejasného náboženského významu (sr vk Gn 27, exkurs o poli), snad o posvátná 'pole' pro baalovský kult, na nichž byly hustě rozsety různé symboly zasvěcené božstvům úrody. Smlouvy uzavírané na těchto 'polích' jsou pro proroka jako jedovaté býli, protože jsou ovlivňovány baalovským pojetím života.

⁵⁻⁸Prorok ohlašuje *zánik bételské svatyně*. Ironicky mluví o bételském kultu (viz 'jalovice', 'žreci'), a tak poukazuje na jeho bezmocnost. Socha posvátného býčka, jemuž přinášeli oběti a v němž viděli obraz mocného Boha, bude dána jako dar asyrskému velkokráli; tím bude zostuzen i Izrael. Soud zasáhne Samaří a jeho krále. Prorok jmenuje místo, kde Izrael hřešil. Činí přímo rovnítko mezi výsostmi Bét-ávenu a výrazem *hřích*. Místa modloslužby budou zničena, trní a hloží vyroste na oltářích. Nevěrný lid nenajde ve svém kultu útočiště. Hory a pahrbky je *neschovají*. Volání k horám a pahrbkům zjevuje v plné hrůze smrtelnou úzkost, která zachvátí lid, a neúprosnou přisnost Božího soudu; slyšíme je rovněž z úst těch, na něž dolehne soud poslední (L 23,30).

Hebrejské '*zglót* neznamená podle Nyberga 'jalovice', nýbrž sbor ctitelů býčka, vlastně sbory jeho ctitelů. Jako doklad uvádí podobná jména: Anatót — sbory ctitelů Anaty, Aštarót — sbory ctitelů Aštarty, Rámót — sbory ctitelů Ráma, což je epitheton pro Baala. V téže souvislosti ukazuje, že mnohá místní jména v sg f. utvořená od božských jmen, označují místo jako sídliště ctitelů toho kterého božstva (např. Baala — Joz 15,9n; Chorma — Joz 15,30; Naama — Joz 15,41; Naara — Joz 16,7).

j) Ovoce falešných nadějí

10,9—15

Lid, který zrušil smlouvu milosti a doufá ve své náboženství, bude zahanben.

³ Ode dnů Gibeje^a jsi hřešil, Izraeli.
Tam byli ušetřeni, nezasáhla je
v Gibeji^b válka
vedená proti pachatelům bezpráví.

¹⁰ **Budu je trestat, jak sám budu chtít,
národy se proti nim shromáždí,
aby je spoutaly
pro jejich dvojí zvrácenost.**

¹¹ **Efrajim je jalovice^c zvyklá na jho^c,
d je ráda při výmlatu^d.**

**Přistoupil jsem
k její pěkné šíji;
zapřáhnou Efrajima, Juda bude orat,
Jáko b bude vláčet.**

¹² **Rozsivejte sobě k spravedlnosti,
sklizejte^e s milosrdenstvím^e,
f zorejte si úhor^f.**

Je čas hledat Hospodina.

^g **Až přijde, svlaží
vás spravedlností^g.**

¹³ **Orali jste svévolí,
bezprávi jste sklízeli,
jedli jste ovoce přetvářky.**

**Doufal jsi^h v svou cestu^h,
v množství svých bohatýrů.**

¹⁴ **V tvém lidu nastane rozbroy,
všecky tvé pevnosti budou zbořeny,
i jako když Šalman rozbořil Bét-arbél.**

**Tehdy v den bojeⁱ
byla rozdracena matka nad syny.**

¹⁵ **Právě tak naloží s vámi Bét-el^j
pro vaše strašné zlořády.**

**Za úsvitu bude docela umlčen
izraelský král.**

¹⁻² a od času, co jsou výšiny, O'. — ^b na výšině, O'. — ^c dosl. vyučena. — ^d miluje spor (boj), O'. — ^e k užítku života, O'. — ^f rozsviňte si světlo poznání, O'. — ^g až vám vzejde ovoce spravedlnosti, O'. — ^h na své (válečné) vozy, O'; na své cesty, V. — ⁱ jako kníže Salaman z domu Jerobaalova ve dnech války..., O'; jako byl zničen Salmania od domu toho, jenž soudil Baala v den boje, V. — ^j dome izraelský, O' (a sloveso v l. os.).

(9) 9,9 (11) :4,16; :Jr 2,20 5,5 Mt 11,29n (12) Jr 4,3; Iz 55,6 (13) Jb 4,8; Iz 31,1 (15) :Jr 48,13

⁹⁻¹⁰ Izrael hřešil *ode dnů Gibeje* (sr Sd 19—21). V Gibeji se ocitl pro své 'sodomárství' téměř na pokraji zkázy kmen benjamínský. Se-

trváva ve své zatvrzelosti, a s ním celý Izrael. Nechce být lidem Božím. Propadl pohanským zvrácenostem. Proto zasahuje Hospodin. Potrestá syny nespravedlnosti a podlosti. Použije k tomu národů, které shromáždí, aby je poslal na nevěrné. V Gibeji byl Izrael ušetřen, nyní však neobstojí. Hospodin ztrestá neposlušnost a vyvýší svou spravedlnost a svou moc i nad národy k zahanbení těch, kdo jím pohrdli.

¹¹⁻¹⁵ Nový obraz znázorňuje Hospodinovo vyvolení: *Efrajim je jalovice*, milující výmlat. Při mlácení dobytče volně pobíhalo po rozestřeném obilí a podle libosti mohlo žrát; je to obraz volnosti a nevázanosti. Hospodin jej však určil k službě, aby obdělával roli v zemi zaslíbené. K této službě je určen nejen Efrajim, ale i Juda, tedy všichni synové Jáko bovi. Jejich služba je přesně vymezena a zabezpečena smlouvou. Výrazy *spravedlnost, milosrdenství, hledání Hospodina* vesměs ukazují na smlouvu života, jejímž ručitelem je Hospodin. Kdo v ní stojí, kdo zůstává ve sféře Boží moci a spasení, tj. v spravedlnosti, okusí Boží dobrotu a milosrdenství. Ale věrnost smlouvě života se projevuje i milosrdenstvím, solidaritou a dobrotou vůči potřebným. Tím se vytvářejí zcela jiné řády než ty kenaanské: lid v zemi zaslíbené musí *zorat úhor* (sr Jr 4,3). Stejně tak musí platit i nové vztahy k zemi a úrodám země. Ty jsou darem Hospodinovým, nikoli Baalovým. *Hospodin přijde a dá děš*, nikoli Baal (sr 1Kr 18,1), jen od něho smí věrní čekat dobré věci k životu.

Ale lid se nedržel smlouvy a jejích ustanovení. *Orali svévolí, žali bezprávi*, jedli ovoce přetvářky. Opět se naplnilo, že se sklízí to, co se rozsívá. Místo spravedlnosti a pokoje nastane hluk nelitostného boje, v němž neobstojí pevnosti a nepomohou bohatýři. Země bude zpuštěna podobě jako *Bét-arbél*. Nevíme, nač prorok naráží. *Šalman* je snad zkratka pro jméno asyrského Salmanasara (sotva je to narážka na moábského krále Šalamanu, jehož jméno čteme v listině Tiglatfalasara III.; :: Wolff, 243). Na neúprosný a nelitostný boj ukazují i slova, že matka bude rozdracena nad syny, když je totiž bude chránit jako slepice kuřátka (sr Gn 32,12 [= 11 K]).

Historická událost slouží prorokovi jako ilustrace Božího soudu. Závěrem této kapitoly čteme verš, který bývá často překládán podle Septuaginty slovy: „Tak vám učiním, dome Izraelský.“ Místo 'Bét-el' čte tento řecký překlad 'dům izraelský'. Svatyni bételskou nazývá však Ozeáš vždycky Bét-áven. Proto je otázka, koho či co má na mysli pod jménem Bét-el. Je to Hospodin anebo prastaré místní božstvo, které bylo nejednou nadějí lidu (sr Jr 48,13)? Tato slova je nutné číst v souvislosti s předcházejícím výrokem: Jako Šalman zpusťošil Bét-arbél, tak Bét-el naloží s Izraelem. Bét-el (jako Šalman) je nástrojem Božího hněvu. Bůh používá i kultu, jemuž lid otročil, aby jím trestal. Zpohanště-

lé náboženství se stává v jeho ruce metlou, jíž bije svůj nevěrný lid. Tak se vymstí každá zpronevěra. To, več Izrael doufal, jej nechává na holičkách a navíc se obrací proti němu jako nepřítel ještě krutější než vojska asyrská.

k) Boží soucit

11,1—11

Boží láska k hříšnému lidu je silnější než hřích a mocnější než hněv.

11 ¹Když byl Izrael mládenečkem, zamiloval jsem si ho,
zavolal jsem ²svého syna ³z Egypta.

^{2b}Proroci je volali ^b,
oni se však od nich ^codvraceli,
obětovali baalům,
tesaným modlám pálili kadidlo.

³Ačkoli jsem sám naučil chodit Efrajima,
^don na své rámě bral modly ^{ed}.
Nepoznali, že já jsem je uzdravoval. —

^{4f}Provázky lidskými ^fjsem je táhl,
provazy milování,
byl jsem jako ^gti, kdo jim jho ^hnadlehčují ^g,
když jsem se k němu nakláněl a ⁱkrmil je ^h.

⁵Nevrátí se ⁱ do egyptské země,
ale Ašúr bude jeho králem,
neboť se vzpírali vrátit se ke mně.

⁶Meč bude řídit ^k v jeho městech,
^lskoncuje s jeho žvanily ^m,
ⁿpro jejich rady je pohltí ⁿ.

⁷ ^oMůj lid se zdráhá vrátit se ke mně ^o;
^pkdyž ho volají k Nejvyššímu ^p,
^qnikdo se nepozvedne ^q.

⁸Což bych se tě, Efrajime, mohl vzdát,
mohl bych tě, Izraeli, vydat všanc?
Což bych tě mohl vydat jako Admu,
naložit s tebou jako se Sebojímem?
Mé vlastní srdce se proti mně vzepřelo,
pohnut jsem hlubokým soucitem.

⁹Zadržím svůj planoucí hněv,
už Efrajima nezničím,
protože jsem Bůh, a ne člověk,
jsem Svátý uprostřed tebe;
^rnepřijdu s hněvivostí ^r.

¹⁰Půjdou ^s za Hospodinem
řvoucím jako lev.
A když on bude řvát, přiběhnou s třesením
^tsynové od moře ^t,

¹¹přilétnou ^u s třesením jako ptáče z Egypta,
jako holubice z asyrské země.

A já je usadím v jejich domech —
je výrok Hospodinův.

^a-jeho děti, O'. — ^b-^bkdykoli jsem volal, O'. — ^cod mé tváře, O'. — ^d-^da bral jej na rámě, O' T P V. — ^eH. je. — ^f-^fpři zkáze lidí, O'; Adamovými provázky, V. — ^g-^gčlověk, který tiskne k svým tvářím, O'. — ^h-^h na čelistech, H. — ⁱ-ⁱpomohu mu, O'. — ^jusadil se, O'. — ^kzemdlel, O'. — ^l-^lustal v jeho rukou, O'; zhubí jeho vybrané (lidi), V. — ^m= H. *badIV*; jini: *badIII*. >závory. — ⁿ-ⁿbudou jíst své záměry, O'; stráví jejich hlavy, V. — ^o-^ojeho lid lpí na svém bydle, O'; můj lid bude nakloněn mému návratu, V. — ^p-^pBůh se rozhněvá na to, co mu je drahé, O'; ale zároveň bude na něho vloženo jho, V. — ^q-^qa nepovýší ho, O'; které nebude snato, V. — ^r-^rnevtáhnou do města, O' V (< *'it*. :: *'itII*. hněvivost). — ^spůjdu, O'. — ^t-^tděti vod, O'; synové moře V. — ^uvyletí, O' V.

(1) Jr 2,1nn; Dt 7,8; Ex 4,22n > Mt 2,15 (4) :Dt 1,31 8,16 (5) ::8,13 9,3 (8) Dt 29,22 (= 23 K); Dt 32,36 Iz 54,8 Jr 31,20 (9) Nu 23,19; Pl 3,31nn :Ez 18,23.32 (10) Jr 25,30 Jl 4,16 (= 3,16 K) Am 1,2

1-4 Žádným svědkem staré smlouvy není *Boží láska* zvěstována s tak citlivou a tichou zaujatostí, s takovým soucitem a vítěznou jistotou. Prorok opět připomíná vyvedení z Egypta, dobu, kdy lid chodil po poušti, jako údobí první lásky. Izrael byl mládeneček, bezbranný, bezradný a bezmocný. A tehdy se ho Bůh ujal. Vyvolil ho za svůj lid. Na počátku tedy stála Boží láska. Bůh si povolal Izraele za svého syna. Ozeáš vyjadřuje lásku Hospodinovu k lidu nejen *vztahem* muže a ženy (sr Oz 2), ale i *otce a syna*. Laskavý Otec znovu a znovu volal svého syna k poslušnosti, pobízel ho a povzbuzoval, dával lidu své slovo pravdy a práva, posílal k němu své posly, aby mohl žít v neustálém spojení se svým dobrotivým a spravedlivým Bohem. Avšak stávalo se něco nepochopitelného: Lid pohrdal touto láskou, odvracel se od svého Boha jako vzpurný syn,

který se protiví otci a matce (sr Dt 21,18nn). Ale ani tehdy jej Bůh nepouštěl. Znovu jej učil chodit, totiž žít v pokoji, v lásce a svobodě. Léčil jej a uzdravoval, třebaže Izrael nepozoroval projevy jeho otcovské lásky. Tak nenápadná bývá Boží péče o člověka. Přes vzpouru a navzdory lhostejnosti pečuje Bůh dále o svůj lid. Táhl Izraele 'lidskými provázky, provazy milování'. Souvislost i výraz 'táhnout' (sr Neh 9,30: 'shovívati', K) nasvědčují, že jde o neobyčejnou mírnost. Bůh shovívá, stále tresty odkládá, čeká. Z Izraele snímal jho jako laskavý hospodář, který nezapomíná na své dobytče, jež mu slouží. Sklání se k němu a krmí je. Těmito obrazy svědčí Ozeáš o trpělivé a něžné lásce, s níž Bůh nakládá se vzpurným lidem, aby jej získal pro sebe.

⁵⁻⁶Bůh miluje člověka a svůj lid. Záleží mu na Izraeli. Když však *selhala laskavá péče*, nezbyvá nic jiného než trestat. V Egyptě by měli najít asyl? Tomu Bůh zabrání. Nedostanou se tam zpátky. Bůh na ně přivede asyrská vojska. To vše se stane proto, že pohrdli jediným východiskem, jímž byl a vždy je v podobných situacích návrat k Hospodinu čili opravdové pokání. Meč dolehne na města a tehdy umlknou sluhové žvástu a lži (H. *baddim*); jsou to asi věštcí, mantikové (Duhm), nějaká kněžská třída (Nyberg; sr Iz 16,6 Jr 48,30). Pod tíhou Božího hněvu se ukáže, že sliby těchto mluvků jsou iluzemi a jejich odhady bludem. Svými tresty a soudy zápasí Bůh o svůj lid, aby jej vytrhl z moci lži a falešných nadějí.

⁷⁻⁹Pro tyto lži a pro modloslužbu je lid nesmírně zemdlený. Hřích totiž vyčerpává, má v sobě strašlivou moc, která člověka ochromuje, takže není schopen se vzepřít. Izrael podlehl této moci a není možné od něho chtít, aby se vzbouřil a vrátil zpátky. To vidí vševědoucí a lítostivý Bůh, který mu nepřestává být otcem. Nemůže se zřici lidu unaveného k smrti. Smyslem jeho soudu není záhuba. Nemůže udělat Izraeli totéž co Admě a Sebojimu, městům, která skončila podobně jako Sodoma a Gomora (sr Gn 14,2,8; Dt 29,22 [= 23 K]). Bůh chce, aby se hříšník změnil. Jeho planoucí *hněv* se mění v *soucit*. Hospodin je Bůh a ne člověk. Jedná z lásky, která je lidem nepochopitelná. Jeho láska a jeho soud nejsou protiklady. „Boží hněv neusmrcuje lásku“ (Weiser). Tím vším se liší od člověka (Iz 55,8). Je svatý. A přesto je uprostřed svého lidu. To je div lásky.

¹⁰⁻¹¹Bůh svou láskou dosahuje toho, nač by Izrael ve své mdlobě nestačil. Hospodin *řve jako lev nad kořistí*, jíž je jeho rozptýlený lid. Tuto kořist mu nikdo nevyrve. Tak zjevuje svou nesmírnou moc. Na jeho mocný hlas k němu jeho lid přiběhne ze všech koutů světa, od moře, z Egypta, z Asýrie, tedy z míst, kde ve své pošetilosti hledal útočiště a kde byl nakonec ztročen. Přiběhnou s třesením, neboť *návrat k Hospo-*

dinu je cestou marnotratného syna k otci (L 15,18nn). Boží láska je osvobodila, přemohla a získala. Ozeášova řeč je plna přirovnání a podobností: Z Egypta budou prchat plni úzkosti jako ptáče z klece. Z Asýrie přiletí jako holubice, svobodní, volní a čistí, soudy protřibení, osvobození od tamních kultů plodnosti, representovaných bohyní Ištar (jejímž posvátným ptákem byla holubice; právě do těch končin nese slovo soudu Jonáš čili Holubice). Bůh se stane ochráncem všech předčesných, sevřených úzkostí, a dá jim domy v zemi zaslíbené. Tak vítězí Boží mocná, odpouštějící a trpělivá láska nad zpronevěrou tvrdošíjného lidu.

3. NADĚJE PRO LID

a) Prorocká služba

12,1—15 (= 11,12—12,14 K)

Hospodin službou svých proroků zápasí o svůj lid a vede jej k pravému pokání.

12

^{1[11,12]}Efrajim mě obklíčil přetvářkou,
dům izraelský podvodem;

^atěž Juda je stále vrtkavý před Bohem^a,

^bbi když se přidržuje svatých obyčejů^b.

^{2[10]}Efrajim se živí větrem,

za východním větrem se honí celý den,
množí zhubu a lež.

³S Ašúrem uzavírají smlouvu,
do Egypta donášejí olej.

^{4[9]}Také s Judou má Hospodin spor,
ztrstá Jákoba za jeho cesty,
odplatí mu podle jeho skutků.

^{5[8]}Už v matčině životě jednal úskočně se svým bratrem,
ve své mužnosti však jako kníže zápasil s Bohem^c.

^{6[4]}Jako kníže se utkal s andělem a obstál.

V pláči si vyprosil^d smilování.

^eV Bét-elu^f nalézá toho^f,

^gkteřý tam s námi rozmlouvá^g.

- ^{6[5]} „Hospodin je Bůh zástupů,
Hospodin je jeho jméno^{h4c}“.
- ^{7[6]} Navrať se tedy ke svému Bohu,
střež milosrdenství a právo,
vytrvale očekávej na svého Boha.
- ^{8[7]} Kramářemⁱ je Efrajim, v ruce má falešná závaží,
rád klame.
- ^{9[8]} A říká: „Ano, zbohatl jsem,
ziskal jsem si jmění^l.
Na ničem, čeho jsem dosáhl,
nelze najít hříšnou zvrácenost^{k4c}“.
- ^{10[9]} Ale já jsem Hospodin, tvůj Bůh,
který tě vyvedl z egyptské země.
Zase tě usadím ve stanech
jako za dnů, ^lkdy jsem se s tebou setkával^l.
- ^{11[10]} Mluvím k prorokům
a dávám jim mnohá vidění;
skrže proroky předkládám přirovnání.
- ^{12[11]} Gileád provádí kouzla, propadne zmaru;
v Gilgálu obětují býky^m,
jejich obětiště se stanou hromadami kamení
na zoraném poli.
- ^{13[12]} Jákob uprchl na Pole aramejské,
Izrael pro ženu otročil,
pro ženu střežil stáda.
- ^{14[13]} Skrže proroka vyvedl Hospodin Izraele z Egypta,
skrže proroka nad ním držel stráž.
- ^{15[14]} Efrajim však popudil ⁿHospodina k rozhořčeníⁿ —
proto krev, kterou proléval, na něho padne,
a jeho urážky mu jeho Pán vrátí.

^{a-a} i Juda; nyní poznal je Bůh, O'; Juda však jako svědek kráčel s Bohem, V. — ^{b-b} a lid svatým Božím bude nazýván, O'. — ^{e-s} andělem, V. — ^{d-pl}, O'. — ^{e-nebo}: Bét-el ho nalézá a tam s námi rozmlouvá. — ^{f-t} mne nalezli, O'. — ^{g-s} a tam se (jim) zvěstuje, O'. — ^h pamětné, K. — ⁱ Kenaanec, O' V. — ^j modlu V. — ^{k-kz} výtěžku celé své námahy nebude mít nic pro hříchy, které spáchal, O'. — ^l svátečních, O' V. —

^{m-m} nebo: býkům?; není jen Gileád; lháři tedy byla knížata obětující v Gilgálu, O'; je-li v Gileádu modla, nadarmo v Gilgálu obětovali volům, V. — ⁿ⁻ⁿ mne svými trpkostmi, V.

(2) 5,13 7,11; Iz 30,1n 31,1 (4) Gn 25,22nn; 32,25nn (= 24nn K) (5) Gn 28,11nn 35,3.15 (6) Ex 3,14 Ž 83,19 Am 4,13 (9) :L 12,16nn Zj 3,17n (10) = 13,4 :Ex 20,2 (11) :6,5 (12) 6,8; 4,15 9,15; :10,4 (13) Gn 27,43 28,5; 29,20 (14) Ex 3,10 Dt 18,15.18

Poslední tři kapitoly tvoří závěr celé knihy. Jsou jen volně přiřazeny k předcházejícím. Opakují se v nich znovu některé motivy, známé již z předešlých oddílů.

^{1a} Efrajim obklíčuje Hospodina *Lži a lsti*. Motiv lži a lsti prochází celou kapitolou. Izrael se daleko zatoulal od pravdy a věrnosti. Avšak ani Juda na tom není lépe, jak ukazuje druhá část verše: 'vrtkavý' (H. *rád* od *r-v-d*) znamená také tuláctví, toulání bez domova (sr Jr 2,31; Gn 27,40). Hned dále čteme o Božím sporu s Judou (3). Proto jsme se v překladu přiklonili k pojetí, že těmito slovy je Juda obžalován. Jeho vztah k Bohu není také v pořádku, i když se dosud drží 'svatých' obyčejů, to je chrámových služeb. Nyberg v tomto verši vidí naprostou obžalobu Judy: V Bohu (H. 'el) spatřuje kenaanského boha, jako v 11,7 (H. 'al — Nejvyšší), a ve 'svatých' (H. *q'dóšim*) jeho nebeský dvůr. Efrajim 'se živí větrem'. Tím je ilustrována nesmyslnost jeho jednání (8,7) a nicotnost jeho pokusů o získání a udržení přízně světových velmocí, Asýrie a Egypta. Východní vítr vysušuje a ničí (sr Jon 4,8); tedy všechno, co Izrael dělá a čeho dosáhl, je mu nakonec ke škodě a ke zkáze.

²⁻⁷ Boží spor je veden proti jižní i severní části Izraele. Obě se odvolávají na praotce Jákoba. Dvakrát je v této kapitole *připomenut Jákob*, po obakrát s negativním přízvukem. Především se zdůrazňuje *motiv úskočnosti* a podle něho je vykládáno i jeho jméno ('-q-b, Jaakób = Úskočný). Tento motiv se v jákobovském okruhu objevuje už v Genesi (27,36) spolu s motivem lsti (v. 35). Úskočnost a boj jako by charakterizovaly celou postavu praotce. V plné síle zápasil s Bohem. Zápasil knižecky (sr Gn 32,29 [= 28 K]), ale prorocká zvěst o Jákobově zápasu s andělem přesto nevrcholí slovy o vítězství. Prorok vidí vrchol v Jákobově pláči a prosbách o smilování, které byly v Bét-elu vyslyšeny. Tam se lid znovu a znovu setkává se svým Bohem (Gn 35,3). Lid Boží nemá nejmenšího důvodu chlubit se svými předky. Jákob byl člověk, na němž leželo břímě hříchu stejně tíživé, jako nyní spočívá na lidu izraelském. Avšak Jákob nakonec *prosil o milost* (Gn 32,10nn [= 9nn K]). Nebyl ušetřen pokání. To je také jediné východisko pro zpronevěřilý lid. Proto prorok volá: „Navrať se ke svému Bohu...“ Tato slova jsou vložkou ze

staré bételské liturgie. Rozhodující pro budoucnost není spoléhání na minulost a tradice, nýbrž trpělivé a toužebné čekání na Boha, který má moc změnit úděl lidu.

Prorokova slova mají asi ještě jeden osten. Mluví o tom, že 'Jákoš našel v Bét-elu Boha' nebo také, že 'Jákoba našel Bét-el'. V tomto druhém případě se myslí na lokální, kenaanské božstvo, s nímž se setkáváme v Písmě snad několikrát (Gn 31,13 35,7 Jr 48,13). Ozeáš svědčí, že tu nejde o pohanského bůžka, nýbrž o Hospodina, byť jej lid uctíval i pod jménem Bét-el. S pozdním ohlasem víry v boha Bét-ela se setkáváme ještě u příslušníků židovské kolonie v Elefantíně v 5. stol. př. Kr. (sr Vincent).

⁸⁻¹⁰ Jako v zrcadle se v prorockém slovu ukazuje pravá tvář Efrajimova: je *kramář* (H. *k'na'an*). Je tím naznačena jeho náboženská kvalita. V hebrejštině je výraz 'kramář' totožný s jménem pro Kenaance. Efrajim na sobě nese kenaanství nejen ve vztahu k Hospodinu — podléhl baalům — ale i ve vztahu k lidem, neboť má v ruce falešná závaží a podvádí. Znovu se tu ozývá motiv lsti. *Bohatství a síla* jej zatvrzují a ukolébávají ve falešné jistotě (sr Zj 3,17). Ozeáš rozbíjí tuto sebevědomou samospravedlivost. Jako prorok pravdy a soudu protestuje proti klamavému lesku bohatství. Zpohanštělému Izraeli nese svědectví o Bohu, který se z nepochopitelné lásky zjevuje jako Vykupitel. Vytrhl Izraele z egyptské modloslužby. Právě tak vytrhne lid z moci kenaanského světa, ale jenom skrze soudy, aby se ukázalo, že život jednotlivce i lidu je zcela závislý na jeho slitování.

Hospodin je Bůh živý. Jeho skutky si lid znovu a znovu musí připomínat. On sám je Bohem svého lidu již od vyvedení z Egypta. To je základní tón Ozeášovy zvěsti a prorocké zvěsti vůbec. To je základní skutek, který se učí Izrael znovu a znovu poznávat, prožívat a vyznávat: Hospodin je *Bůh, který vysvobozuje*. A proto se znovu jako vysvoboditel prokáže: 'Usadím tě ve stanech jako za dnů setkávání.' Návrat k Bohu znamená návrat k jinému způsobu života: od bohatství usdelého života k poutnickému životu ve stanech. Pán Bůh vysvobozuje i tím, že odnímá.

¹¹⁻¹² Znovu se objevuje *Gileád* (vk 6,8) a *Gilgál*. Gileád podle proroka propadl magii. Tím je vlastně předznamenáno a vyznačeno jednání všeho lidu. I kult v Gilgálu je falešný. Naráží prorok na bételského býčka (sr vk 4,15), či se tu myslí na události z počátků království (1S 13,9n)? V Gilgálu byl zavržen Saul, zde Samuel vyhlásil, že poslušnost Boha stojí nad oběťmi (1S 15,12.22). *Kult bez poslušnosti* není k ničemu. Tak prorocké slovo odhaluje prázdnotu a marnost obřadnického náboženství (sr 6,6).

¹³⁻¹⁵ Ještě jednou se prorok dívá na praotce Jákoš — Izraele. Tentokrát jakoby z jiné strany, aby zdůraznil slávu a moc a závažnost

prorocké služby. Jákošova cesta do Rovin aramejských byla úprkem do otroctví. Lid byl vždycky odkázán na službu proroků, ne na rodové tradice. Kdo pohrdá prorokem a jeho slovem, vzpírá se samému Bohu. Efrajim to na sobě zakusí: pohaněný Pán se stane hněvivým mstitelem.

b) Dobrý pastýř a spravedlivý soudce

13,1—14,1

Bůh se stává nepřítelem lidu, který pohrdl jeho dobrotou a péčí.

13

¹ **Kdykoli Efrajim mluvil, nastalo zděšení,
byl vznešený v Izraeli,^a
ale provinil se službou Baalovi
a propadl smrti.**

² **A přesto hřeší dál,
dělají si lité modly,
modlářské stvůry ze stříbra podle svých nápadů.
Všechno je to jen výrobek řemeslníků.**

O těch stvůrách říkají:

^b **Kdo obětují člověka, ať líbají býčky^b. —**

³ **Proto budou jak jitřní obláček,
jak rosa, která hned po ránu mizí,
jako plevy, jež z mlatu vítr odvane,
jako dým z komína.**

⁴ **Ale já jsem Hospodin, tvůj Bůh^c,
který tě vyvedl z egyptské země.
Nepoznal jsi Boha kromě mne;
mimo mne jiného zachránce není.**

⁵ **Já jsem tě poznal^d na poušti,
ve vyprahlé zemi.**

⁶ **Měli dost pastvy a nasýtli se.
Nasýtli se a jejich srdce zpyšnělo —
na mě zapomněli.**

⁷ **Budu proti nim jako mladý lev^e,
budu číhat u cesty^f jako pardál,**

⁸ **střetnu se s nimi jako medvědice zbavená mládat.
^g Hrud' až k srdci^g jim roztrhám,
sežeru je tam jako lvice^h;
polní zvěř je rozsápe.**

⁹To je tvá zkáza, Izraeli,

¹že jsi proti mně, proti své pomoci¹.

¹⁰Kdepak je tvůj král?

Ať tě ochrání ve všech tvých městech.

¹Kde jsou tvoji soudcové, o něž jsi žádal¹:

„Dej mi krále a velmože“¹⁶?

¹¹Rozhněván dávám ti krále,

v prchlivosti ti je beru.

¹²Zvrácenosti Efrajimovy jsou sečteny,

jeho hříchy uschovány.

¹³Dolehnou na něho bolesti rodičky.

Je to nemoudrý syn;

nechtěl opustit v pravý čas

matčino lůno.

¹⁴Mohl bych je vykoupit z moci podsvětí,

vyplatit je ze smrti.

Kde je tvá morová rána, smrti?

Podsvětí, kde je tvůj smrtící žár?

^kAle nechci znát slitování^k.

¹⁵I když Efrajim mezi bratry¹ ponese ovoce¹,

přízene se východní vítr, vítr Hospodinův;

z pouště se už zdvihá.

^mZdroj jeho nadějí bude zahanben^m,

jeho pramen vyschne,

vyplněn bude sklad

všech vzácných předmětů.

14. ^{1[16]}Pykat bude Samaří,

že se postavilo na odpor svému Bohu.

Padnou mečem,

jejich pacholátka budou rozdracena,

těhotné ženy rozpolceny.

^{a-a}sám určoval právo v Izraeli, O'; strach pojal Izraele, V. — ^{b-b}obě-
tujte lidi, neboť se býčkům nedostává, O'; obětujte lidi, klaníce se tela-
tům, V. — ^{cv}O' text hymnický rozšířen. — ^dpásl, O' (r'-h místo
j-d', H.). — ^{e-e}panther, O'; lvice, V. — ^{f-f}u asyrské cesty, O' P V. —
^{g-g}dosl. schránu srdce; vnitřnosti jejich jater, V. — ^hlesní dravci, O'. —
ⁱ⁻ⁱkdo (ti) pomůže? O'. — ⁱ⁻ⁱNechť tě soudí, o němž jsi řekl, O'. — ^jkní-
že, O'. — ^{k-k}dosl. slitování bude skryto mým očím; útěcha..., O' V. —
^{l-l}bude rozhodovat, O'; dělit, V. — ^{m-m}vysuší jeho žíly, O' V.

(2) Iz 44,10; :1Kr 19,18 (3) 6,4; Ž 1,4 Iz 17,13 ::Iz 41,16

(4) = 12,10 (= 9 K); Iz 43,11 (5) 9,10 (6) Dt 32,15 (7) 5,14

(9) :Jr 2,17 (10) 1S 8,5 (11) 1S 8,7,22; :Oz 10,15 (12) :Dt
32,34 (13) :Iz 26,17; :37,3 (14) :2Tm 1,10 Zj 20,14 21,4;
>1K 15,55 Iz 25,8 (15) :12,2 (= 1 K)

¹⁻³Efrajim měl výjimečné postavení v izraelském lidu (Gn 48,17—19).

Byl určen k tomu, aby se nadměru rozmnožil. Jeho slovo vzbuzovalo úctu a bázeň. Nikdo se proti němu nevzepřel. Toto jedinečné postavení však ztratil, když odpadl k baalismu. Přiklonil se ke kultu plodnosti, aby si zajistil existenci, avšak Baal se mu stal ostnem smrti.

Další slova ukazují, že se Efrajim nedal poučít minulostí. Jeho ději-
ny jsou dějinami *odpadnutí od Boha*. Ozeáš dobře zná prokletí hříchu a ví,
že zlo plodí zase jen zlo, a proto tak naléhavě burcuje a varuje. Efrajim
si dál dělá modly podle kenaanských vzorů; je to zřejmá narážka na
obrazy býčků z doby krále Jeroboáma I. (1Kr 12,26nn). Jen ten, kdo
zapřel živého Boha, může přinášet i lidské oběti těmto idolům a líbat je
(1Kr 19,18). Přesto se lid domníval, že si tímto způsobem zajistí Hospo-
dina a bude jej mít vždycky k dispozici. Pošlapal Boží majestát a ztratil
vlastní důstojnost, jež nespočívá v pokusech zmocnit se Boha, ale v posluš-
nosti, úctě a vděčnosti. Pomíjivost a ztracenost lidu vykresluje prorok
čtverým obrazem: jsou jako jitrní obláček a rosa, jako plevy a kouř.
Všem těmto obrazům je společná prchavost a nicotnost.

⁴⁻⁸Kdykoli se Izrael zamyslel nad úsvitem svého vzniku, uvědomil
si svou existenci současně s velkým Božím zásahem, s vysvobozením
z Egypta. Dál do minulosti je obzor zastřen. A potom může vidět vy-
prahlou step a v ní zázrak lásky a péče. To je milník, kterým začíná
historie Božího lidu. I postavy praotců blednou za touto událostí a jen
jí dostávají pravý smysl. Nebýt vysvobození z Egypta, zaniklo by Boží
jedenání s patriarchy v moři cizoty — jako se v Egyptě ztratilo tolik
kmenů a národů beze stopy. Díky Hospodinovu zásahu je *Izrael lidem
smlouvy*. Má nad sebou svrchovaný zákon, dobrou a záchrannou vůli
Nejvyššího. Avšak Izrael zpychl a přestal si vážit této spásné Boží moci
a lásky. Proto přichází soud. Kdo chtěli v nefestných baalovských
obřadech splynout s věčnými silami země a přírody, stávají se pra-
vým opakem — ranním oparem, který se rozplyne závanem větru.
Navíc se tu najednou střetávají s překvapivou Boží realitou. Laskavý
a *štedrý Vladař* se jim stává tvrdým a *nelitostným nepřitelem*; není už pastý-
řem, ale lvem, číhá jako pardál (ve slově 'čřhati' = H. š-v-r, 1. os.
'ášur' můžeme slyšet slovní hříčku se jménem Ašúr čili Asýrie). Bůh vidí,
jak byla jeho otcovská péče pošlapána; proto trestá svůj lid a staví se
na stranu nepřátel. Prorok učí vidět v katastrofách přírodních a poli-
tických, v těžkostech osobních a společenských záblesky ohně Božího
soudu.

⁹⁻¹⁴ Izrael si sám připravil záhubu, když opustil Hospodina, jedinou možnost záchranu, a odmítl se k němu navrátit. Nástrojem zkázy jsou pravděpodobně Asyřané. *Bůh se odmlčel*, nezastal se nevěrných, nedal jim zachránce ani v králi, po němž tak toužili, ani v soudci, který jejich žádosti vyšel vstříc. Království ztroskotalo, protože nad ním nestála milost, nýbrž Boží hněv. Tak se dívá prorok na údobí, na němž si lid tolik zakládal (1S 8,19nn). Dále srovnává Izraele s dítětem, které se již má narodit, ale nakonec na svět nepřijde. Je to obraz lidu, který nepoznal v Božím soudu novou a snad již poslední příležitost k pokání. To ovšem neznamená, že by Boží moc byla otřesena, že by Hospodin nemohl pomoci. I smrt a podsvětí jsou pod jeho rozkazem. Před ním se třese samo peklo. On jediný by mohl zachránit, ale nechce. Lid byl možná přesvědčen, že Hospodinova moc je omezena, že je Bohem poraženým a slabým ve srovnání s vítěznými a krutými božstvy mocných národů. Ozeáš však jasně svědčí, že tomu tak není. Jestliže Hospodin nepomáhá, pak ne proto, že je přemožen a bezmocný, ale proto, že také jeho trpělivost jednou končí. To si musí nevěrný lid uvědomit.

^{15-14,1} Efrajim měl nést ovoce, jak ukazuje jeho jméno (H. *ʿeprajim* je odvozeno ze stejného základu jako H. *peri* čili ovoce), ale zklamal. Nyní mu prorok oznamuje, že přece jen nějaké plody ponese. Všem ostatním bratřím, pokolením a rodům Božího lidu bude svědčit o Božím soudu, který dolehne na každého, kdo pohrdl příležitostí k pokání. Tento *soud dolehl* na Samaří. Při líčení hrozící války používá Ozeáš obvyklých obrazů své doby: povraždění žen a pacholátek (10,14 Na 3,10 Ž 137,9 Am 1,13 2Kr 15,16). Nevíme, zda měl na mysli skutečný vpád krutých Asyřanů. Pro něho není důležité, jak se co stane, ale proč se to stane. Podtrhuje vážnost a neúprosnost Božího soudu.

c) Spása je jen v Hospodinu

14,2—10

Hospodin se ve svobodné lásce vrátí k lidu, který se v pokání k němu navrácí a učí se chodit po jeho cestách.

^{2[1]} **Navrať se, Izraeli, k Hospodinu, svému Bohu,
neboť jsi upadl pro svoji zvrácenost.**

^{3[2]} **Vezměte s sebou tato slova,
obratte se k Hospodinu^a,
řekněte mu:**

„Odpusť všechnu zvrácenost,
^b přijmi nás laskavě^b, když ^c chceme nahradit
oběti býčků svými rty^c.”

^{4[3]} **Ašúr nás nezachrání,
na oře nevsedneme
a výrobku svých rukou nebudeme už říkat:
Bože náš!
U tebe přece nalézá sirotek smilování.“ —**

^{5[4]} **Jejich odvrácení uzdravím,
budu je m¹lovat dobrovolně,
neboť můj hněv se od nich odvrátil.**

^{6[5]} **Budu Izraelovi rosou,
rozkvete jak lilie,
zapustí kořeny jako libanónský cedr.**

^{7[6]} **Jeho ratolesti se rozloží,
v své nádheře bude podobný olivě¹
a jeho vůně bude jako vůně libanónská.**

^{8[7]} **Zase budou sedat v jeho stínu,
^d budou pěstovat obilí^d,
rozkvetou jak réva,
jež bude mít věhlas libanónského vína. —**

^{9[8]} **Efrajime, co je mi^e vůbec do modlářských stvůr?
^f Řekl jsem přece, že na něho milostivě popatřím^f.**

**Jsem^g jako^h zelený cypřiš^h,
ode mne budeš mít ovoce, které poneseš.**

^{10[9]} **Kdo je tak moudrý, aby porozuměl těmto věcem?
Kdo je tak rozumný, aby je pochopil?**

**Cesty Hospodinovy jsou přímé,
spravedliví budou po nich chodit,
přestupníci však na nich padnou.**

^a + svému Bohu, O'. — ^{b-ba}ť nevezmete trest, nýbrž dobrotu, O'. — ^{c-c}se budeme odplácet ovocem rtů, O'; ti budeme vzdávat obět svých rtů, V. — ^{d-d} budou žít a opájet se obilím, O'; budou žít z obilí, V. — ^emu (= Efrajimovi), O'. — ^{f-f} já jsem ho ponížil a já ho pozvednu k síle, O'; já ho vyslyším a povedu, V. — ^{g x} V. — ^{h-h}pevný jalovec, O'; zelenající se jedle, V.

(2) 12,7 (= 6 K) 5,5 :Za 1,4 (3) :Žd 13,15 (4) :12,2 (= 1 K)
(6n) Iz 27,6 (9) :2K 6,16 (10) Ž 107,43 :Pr 4,7; Dt 32,4

²⁻⁴Svědectví prorokovo vrcholí *pozváním k návratu a ujištěním* o nezměrné Boží lásce. Soud není posledním Božím slovem. Je pro lid jednou z posledních příležitostí k návratu. Hospodin i v soudu zůstává Bohem svého lidu. Co však s sebou vzít? S čím před Hospodina předstoupit? S obětmi? Těmi *usmířit* jeho hněv a vydobýt si odpuštění? Kdyby se lid k Hospodinu blížil touto cestou, znamenalo by to, že se ničemu nenaučil. Ne oběti býčků, nýbrž slova má vzít lid s sebou. Slova vyznání hříchů, prosby o odpuštění a sliby. Prorok sice navazuje na kající praxi (sr 6,1nn), ale zbavuje ji pokušení pohanské magie a kouzelnictví, jež s sebou stále nesly oběti. Neulehčuje návrat, nečiní jej laciným, naopak: ze zvrácenosti může pomoci jen *odpuštění Boží*. Na místo obětí býčků nastupují oběti úst, která vyznávají své přestoupení, odřikají se vši falše a poblouzení a vydávají se jen a jen Bohu na milost. V Božím soudu poznali, že jim nepomůže ani Asýrie ani výtvar jejich rukou — zlatý býček či jiná modla, ani váleční koně egyptští. Jen v Bohu svobodném a svrchovaném je naděje. Proto věta o smilování pro sirotka (v. 4) není cizorodou vsuvkou, ale shrnutím naděje proti naději: sirotek, všemi opuštěný a všem napospas vydaný, je lid. A jeho nadějí je jen zaslíbení, že Bůh je otcem sirotků a ochráncem vdov (Ž 68,6).

⁵⁻⁸Po kající modlitbě následuje výrok Hospodinův jako rozhršení. *Boží láska je zachránit*. Bez nucení, svobodně a dobrovolně miluje Hospodin svůj lid. Hospodinova láska je nejen na začátku, ale i na konci prorokovy zvěsti. A tato láska otevírá výhled k nové naději, kterou prorok líčí motivy, známými z Písne (Wolff). *Hospodin* už nebude lvem, pardálem (13,7) nebo medvědicí (13,8), ale *rosou* nenápadně padající a život udržující. V pozadí je snad i spojení, s nímž se setkáme u Izajáše (26,19 Ž 110,3); v něm rosa a vzkříšení patří k sobě. Izraeli se otvírá nová možnost života pevného a nepohnutelného (jako Libanón), plodného a slavného (jako oliva). Užití výrazů a obrazů baalovských kultů naznačuje, že nebezpečný svod kenaanského pohanství je překonán. Hospodin dává a dá to, oč marně žádali Baala (sr 2,10 [= 8 K]). Obilí bude dostatek. Odpuštění odstraňuje kletbu, která lpí i na práci a na jejích výsledcích (Gn 3,17nn). Izrael vypučí zas jako réva, bude mít pověst jako libanónské víno.

⁹Hospodin bude mít stále na zřeteli svůj lid. Tak bude Izrael chráněn před zpronevěrou. Nyní se ozve v biblické zvěsti ojedinelé slovo, že *Hospodin se připodobnil k zelenému cypřiši*. V pozadí je snad představa stromu života (Gn 3,22). Hospodin sám dává a udržuje život svého nového lidu. Na Hospodinu se najde ovoce, které život udržuje. Jen v obecenství s Hospodinem je život plný, pravý a nadějný (J 15,1nn).

¹⁰Výklad proroctví nezáleží na lidském rozumu, protože nikdy z lidské vůle proroctví nevzniklo, ale Duchem svatým puzení mluvili sva-

ti Boží lidé (2Pt 1,20n). Podobným výrokem končí i soubor slov proroka Ozeáše, pořízený někým, kdo poznal, že skrze něho mluvil Hospodin (sr Jr 9,11 [= 12 K]). Proto je jeho proroctví určeno nejen Efrajimovi, ale i Judovi a vůbec Božím lidu všech dob a míst. Jeho slova jsou *výzvou k následování*, avšak jen moudrý jim porozumí. A jen ten je moudrý, kdo jim porozumí. Spravedliví jich budou následovat; jen ti jsou spravedliví, kdo chodí po cestách Hospodinových. Ale přestupníci klopýtnou. Jim budou Boží cesty i jeho slovo k pádu (Lk 2,34n 1K 1,23n 1Pt 2,6nn).

Jméno proroka je zároveň nadpisem a sumářem celé knihy. Ozeáš (Hóšea) = *'kěz (Hospodin) zachrání, spasí'*. Celé proroctví se zabývá otázkou spásy. Celkem pětkrát zde najdeme výraz *j-š-* čili zachránit: 1,7 (2 ×) 13,4.10 14,4 (= 3 K); na těchto místech je výslovně řečeno, že spása není v lučšti, v meči, v Asýrii, ale jen v Hospodinu. Také jméno Boží Hospodin se zde vyskytuje mnohem častěji než výraz Bůh (39krát). Avšak i tam, kde není užito termínu zachránit, svědčí prorok o Hospodinu jako o zachránči a vykoupení. Podle jeho svědectví není spása sladký slib a nábožné snění, ale tvrdý a neúprosný zápas Boží o člověka. Hospodin jde za nevěrným lidem do Egypta, do Asýrie, do temnot lži a beznaděje, do modloslužby a úzkosti. Soudí, trestá, slitovává se, je pastýřem a hned zas nepřitelem lidu, zápasí o člověka a bojuje i proti němu, aby ho vyrval hříchu, zoufalství a smrti, bojuje o svůj lid, aby jej vysvobodil z nevěry a poroby. To je spasení. A to je také zvěst tohoto proroctví.